

**KLÍČ KE CVIČENÍM
Z UČEBNICE
DĚJEPIS 7 (77-40)**

1. vydání
(z roku 2018)

1. Přibližně 1000 let. Na pravěk.
 2. Dožívali se 30–40 let. Mor je těžké infekční onemocnění, bakterie se do lidského organismu dostává zpravidla při bodnutí blechou; ve středověku probíhal jako epidemie, způsobující hromadné umírání. Hladomor je hromadné v důsledku dlouhodobého nedostatku potravin; lidé umírají podvýživou a mnohem více na různé choroby, ke kterým jsou kvůli podvýživě náchylnější.
1. Neproběhl (středověká společnost na území ČR se vyvinula z pravěké společnosti).

1. Individuální. (Lze vyhledat na internetu.)
 2. Např.: Chrám sv. Víta v Praze, chrám sv. Barbory v Kutné Hoře; klášter: v Plasech, na Strahově, ve Vyšším Brodě; Karlův most v Praze, Kamenný most v Písku, Staroměstská mostecká věž v Praze, Pražská brána v Praze, hrady: Bezděz, Jindřichův Hradec, Karlštejn, Kokořín, Křivoklát, Špilberk (v Brně), Zvíkov.
1. Počátek středověku – r. 476 (sesazení posledního císaře západořímské říše); konec středověku – r. 1492 (doputí Kryštofa Kolumba ke břehům Ameriky), r. 1453 – (dobyetí Konstantinopole Turky a zánik byzantské říše), r. 1526 – (ve střední Evropě; nástup Habsburků na český a uherský trůn).
 2. Raný, vrcholný a pozdní středověk. Raný středověk – nové statní útvary vytvořené Germány a Slovany, šíření křesťanství, byzantská říše čelí Arabům, vpády Vikingů, Avarů a Maďarů do Evropy, románský sloh; vrcholný středověk – evropské velmoci: Svatá říše římská a Francie, nájezdy Mongolů do střední Evropy, křížové výpravy, hospodářský rozkvět Evropy, zakládání měst, gotika; pozdní středověk – krize společnosti, mor, hladomor a vleklé války, Turci vyvrátili byzantskou říši a obsadili Balkán, začátek zámořských plaveb, slábné moc panovníka na úkor šlechty a měšťanstva, nástup humanismu a renesance.

1. Osobně svobodné obyvatelstvo (šlechta, svobodní rolníci, měšťané královských měst) a nesvobodné obyvatelstvo (poddaní rolníci a měšťané poddanských měst, v raném středověku otroci).
 2. Ano. Udělením výsady nebo jejím zakoupením.
1. Ti, kteří pracují; ti, kteří se modlí; ti, kteří bojují. Kritériem bylo jejich poslání.
 2. Rolníci a řemeslníci zajišťovali obživu společnosti. Kněží a řeholníci pečovali o duchovní život lidí. Šlechta a panovník se starali o právo a spravedlnost, chránili zemi před nepřáteli.

1. Panovník.
2. Léno je podmíněná držba půdy. Pán léna (též lenní pán) – zprvu jen panovník – předával půdu do lenního držení, dával ji v léno. Leník byl ten, kdo přijal léno.

1. Rodová sídla šlechty byly hrady, které obdržela šlechta do přímého držení. Nejspolehlivější členové družiny se stali nejprve správci hradu a ten pak dostali od panovníka do svého přímého držení, tak se stali vyšší šlechtou.
 2. První vládnoucí rod v Čechách; název odvozovali od bájného zakladatele rodu Přemysla Oráče.
1. Z družiny panovníka předáním hradu do přímého držení vznikla vyšší šlechta. Z řad svobodných rolníků vznikla nižší šlechta. Vliv vyšší šlechty rostl díky tomu, že zastávala důležité úřady, proto si nárokovala přímý podíl na politické moci.
 2. Vyšší šlechta – vznikla z členů panovníkovy družiny, vlastnila v přímém držení hrad – rodové sídlo, zastávala důležité úřady; nižší šlechta – vladykové a zemani, vznikla ze svobodných rolníků.
 3. Barevný znak, který používali šlechtické rody k označení svého rodu.

1. Pravidla pro život v klášteře; vstup do kláštera a přijetí řehole bylo dobrovolným celoživotním závazkem.

2. Ti, kteří nevyznávají křesťanství; mohou věřit např. v různá božstva, nadpřirozené bytosti, přírodní síly a duchy, duše předků, demony.
3. Individuální. (Lze vyhledat na internetu.)

Zajímavost (slopec vpravo):

1. Např.: Kosmas: Kronika Čechů, Dalimilova kronika, Zbraslavská kronika, Kronika Vavřince z Březové, Václav Hájek z Libočan: Kronika Česká.
1. Kněží (z nich vybírání biskupové a arcibiskupové pro správu církevních obvodů), mnichy (řeholníky), jeptišky (řeholnice).
2. Konat bohoslužby a předepsané náboženské úkony (např. křty) a modlit se za spásu duší zemřelých. Byli vybírání z řad kněží pro správu církevních obvodů, biskupové pro správu biskupství, arcibiskupové arcibiskupství.
3. Mniši (řeholníci) a jeptišky (řeholnice) byly osoby, které zasvětily svůj život službě Bohu a lidem; žili podle určitých pravidel (řehole) v klášteře.
4. Mniši a jeptišky společně pečovali o majetek kláštera, modlili se za spásu duší zemřelých a vykonávali nej-různější práci. Mniši např. káceli lesy a zakládali pole, zabývali se i studiem náboženských textů a přepisování knih (do vynálezu knihtisku), jeptišky pečovaly o nemocné, sirotky a lidi bez domova.

str. 15

1. Otrok byl člověk bez práv, majetek svého pána, který ho mohl na rozdíl od poddaného i zabít.
2. Ano. Státu.
1. Poddaní byli nejpočetnější skupina středověké společnosti – osobně nesvobodní rolníci a řemeslníci. Byli podřízeni panovníkovi, šlechtě nebo církvi.
2. Např.: Odvádět daně, robotu, desátek.
3. Naturální odvody neboli naturálie byly odvody potravin a krmiva pro dobytek a koně, které poddaní odevzdávali svému pánovi. Robotu byla povinná neplacená práce pro vrchnost. Rozsah roboty se navyšoval ve středověku a v novověku.
4. Desátek – desetina z úrody nebo z výrobků poddaných. Poddaní odváděli desátek církvi.

str. 16

1. Na Pyrenejském, Apeninském a Balkánském poloostrově, v Malé Asii, při severním pobřeží Afriky, na britských ostrovech, v Evropě tvořily severní hranici řeky Rýn a Dunaj.
1. Panovník, šlechta a církve.
2. Měšťané byli obyvatelé středověkých měst; živil se především řemeslem, obchodem či provozováním hostinců, částečně zemědělstvím, zastávali úřady, někteří byli nádeníci, služebníci či pomocníci v domácnostech.
3. Městská chudina je početná skupina neplnoprávných obyvatel středověkých měst. Patřily k ní většinou nádeníci, služebníci a pomocníci v domácnostech měšťanů, časem k ní přibyli žáci a kantoři, potulní kněží a kazatelé a zchudlí šlechtici.

str. 17

1. Uctívání jen jednoho boha či božstvo.
2. Velikonoce (ukřižování a zmrtvýchvstání Ježíše Krista), Vánoce (narození Ježíše Krista).
3. Bible. Starý zákon a Nový zákon.
1. Ježíše (označovaného též jako Kristus).
2. Člověk byl stvořen jako rozumná bytost se svobodnou vůlí a nesmrtelnou duší. Základním pravidlem křesťana je úcta k Bohu a láska ke všem lidem, tedy i k nepřátelům. Ježíš přišel na svět, aby vykoupením všech hříchů smířil člověka s Bohem.
3. Křesťanství se nejprve šířilo po římské říši, ale jeho stoupenci byli nejprve pronásledováni. Roku 313 bylo křesťanství oficiálně povoleno a během 4. a 5. století získalo převahu nad ostatními náboženstvími a šířilo se i za hranice římské říše. V dalších stoletích se šířilo do střední a severní Evropy mezi Slovany a Vikingy. Do východní Evropy se šířilo z byzantské říše.

1. Západní a východní křesťané se přeli o poslušnost jednomu papeži; východní křesťané neuznávali nadřazenost papeže (římského biskupa) nad celou církví. Západní (římskokatolická) a východní (pravoslavná). Římskokatolická církev – hlavou je papež se sídlem Římě, bohoslužebný jazyk: latina, papež je mocensky nadřazen panovníkovi; pravoslavná církev – hlava: patriarchové jednotlivých obvodů (patriarchátů), sídlo nejvýznamnějšího patriarchy: Konstantinopol, bohoslužebný jazyk: řečtina, národní jazyky, vztah patriarchů a panovníka: mocensky na stejné úrovni.
2. Papež – jediná hlava celé římskokatolické církve, patriarcha – hlava jednoho církevního obvodu (patriarchátu), tedy ne celé východní (pravoslavné) církve; papež mocensky nadřazen nad panovníka; patriarchové s panovníkem na stejné mocenské úrovni.

1. Karel Veliký byl francký král a římský císař (tímto přímý následník nejmocnějších starověkých vládců).
 2. Slovo král je zkomolenina panovníka německého jména Karl.
 3. Český král Karel IV. byl ve 20. generaci přímý potomek Karla Velikého.
-
1. Od východu do Evropy vpadli Hunové, kteří přinutili k pohybu germánské kmeny Gótů – Ostrogóty a Vizigóty, Ostrogóti se usadili na severu dnešní Itálie (území bývalé západořímské říše), Vizigóti se stěhovali na území bývalé západořímské říše (až na jih dn. Itálie, poté na Pyrenejský poloostrov) a na území bývalé východořímské říše (Balkánský poloostrov). Vandalové se stěhovali územím západořímské říše (přes Pyrenejský poloostrov a Gibraltar do Afriky a podél pobřeží směrem na východ, odkud pak podnikli výpravu přes Středozemní moře do Říma, který se jim podařilo vyplenit). Sasové a Anglové se dnešního Německa (oblastí při Severním moři) přestěhovali do Británie, tedy na ostrov Velká Británie). Frankové se přestěhovali z oblasti pobřeží Severního moře směrem na jihozápad. Burgundi se stěhovali směrem na západ, kde překročili Rýn a vydali se jižně, kde se usadili na území dnešního Burgundska, části Francie.

1. Křesťanství bylo náboženstvím původních obyvatel, jeho přijetím si Chlodvík získal obyvatele podrobené Galie na svou stranu.
2. Ve Francii.
3. (Území Franků se původně nacházelo na pravém břehu řeky Rýn.)

Zajímavost (sloupec vpravo):

1. Muž uprostřed obrázku na koni a ohánějící se zkrvavenou sekerou.
1. Frankové. Na území západořímské říše.
2. Chlodvík I.
3. Majordomové byli královští správci. Neznámější majordom se jmenoval Karel Martel; proslavila ho porážka arabského vojska v bitvě u Poitiers roku 732.

1. Roku 395.
 2. Francká říše se rozdělila r. 843 na západofranckou, východofranckou a střední část (Lotharingii). K rozdělení došlo kvůli sporům o moc mezi potomky Karla Velikého.
-
1. Karel Veliký. Císař říše římské.
 2. Karel Veliký se snažil o obnovu antické vzdělanosti, na svůj dvůr zval vědce a umělce, nechával opisovat a šířit antickou literaturu. Karolinská renesance je označení pro období vlády Karla Velikého; renesance je latinsky „obnova“, „obroda“ něčeho. Karolinská minuskula – na dvoře Karla Velikého zdokonalené latinské písmo, které zavedlo užívání malých písmen.
 3. Západofrancká říše, východofrancká říše a Lotharingie (střední část původní francké říše).

str. 23

1. V roce 1054, po rozdělení křesťanské církve, kdy v Konstantinopoli začal sídlit nejvýznamnější patriarcha.

str. 24

1. Turecka. Leží na evropském i asijském pobřeží Bosporské úžiny.
1. K zániku západořímské říše. Byzantská říše .
2. Císař. Konstantinopol.
3. Justinián I. Nařídil sestavit tzv. Justiniánův zákoník (občanský zákoník), zasadil se o rozvoj stavitelství – budovaly se nové chrámy (chrám Boží moudrosti v Konstantinopoli) a paláce.
4. Konstantin a Metoděj. Roku 863.
5. Na byzantskou říši utočili Slované, Avaři i Arabové. Obsadili ji Turci, kteří roku 1453 dobyli Konstantinopol.

str. 25

1. Obě náboženství jsou monoteistická.
2. Rok 1444 (začal 30. 7. 2022 křesťanského kalendáře).
3. Půlměsíc a pěticípá hvězda.

str. 26

1. Ve Španělsku.

Zajímavost (slopec vpravo):

1. Španělsko a Maroko.
2. Ustupující vojsko je arabské; v bitvě totiž tehdy prohrálo.
3. Ve Španělsku.

str. 27

Zajímavost (slopec vpravo):

1. Např.: muškát – nejprve název pro koření, pak druh vinné révy a později název pelargonie – okrasné rostliny s červenými, růžovými nebo bílými květy v okolících; zázvor – aromatický oddenek tropické rostliny (koření); kmín – luční i pěstovaná bylina s bílými kvítky v okolíku a drobnými podlouhlými hnědými aromatickými plody, používány jako koření; špenát – bylina pěstovaná pro přizemní vejčité listy, používá se jako zelenina; káva – nápoj ze semen kávovníku; jasmín – subtropický keř s bílými květy pronikavé vůně, z jehož silic se vyrábějí voňavky; algebra – obor matematiky zabývající se početními výkony s obecnými čísly; admirál – velitel válečného loďstva; havárie – závažná nehoda; cifra – číslice; kabel – soustava dvou a více elektrických nebo optických vodičů spojených společným pláštěm; šachy – hra s bílými a černými figurami posunovanými po šachovnici podle určitých pravidel tak, aby soupeř nemohl odvrátit ohrožení svého krále; almanach – sborník prací s literárními příspěvky různých autorů; alkohol – opojný nápoj obsahující líh; arzenál – skladiště zbraní a munice; monzun – sezonní vítr vanoucí v jižní části Asie, v létě přinášející vlhký vzduch, a tedy vydatné dešťové srážky z oceánu na pevninu, v zimě suchý vzduch z pevniny nad oceán; elixír – domněle zázračně léčivý nápoj.
2. Lemon – citron, orange – pomeranč, cotton – bavlna, rice – rýže, sugar – cukr.
1. V 7. až 8. století sahala arabská říše od Indie přes Arabský poloostrov a severní Afriku až do západní Evropy, kde zabírala většinu Pyrenejského poloostrova.
2. Křesťanství, islám i judaismus jsou monoteistická náboženství, pomohly k sjednocení kmenů v stát. Posvátná kniha Židů – Tóra, křesťanů – Bible, muslimů – Korán.
3. Protože byla ovlivněna Araby, kteří zde vytvořili stát, a islámem.
1. Na Arabském poloostrově. Jejím zakladatelem byl Muhammad. Založil islám. Vyznavači se označují muslimové.
2. V době svého největšího rozmachu sahala arabská říše od Indie přes Arabský poloostrov a severní Afriku až do západní Evropy.
3. Pronikání Arabů do Evropy zastavil Karel Martel, který Araby porazil v roce 732 v bitvě u Poitiers.
4. Skvělí obchodníci, do Evropy dováželi luxusní zboží (drahé látky a koberce) a nové plodiny (rýže, bavlna, cukrová třtina, špenát, meruňky). Díky Arabům se do Evropy rozšířily znalost a používání arabských číslic

(původně z Indie), papír. K typickým arabským stavbám patří mešity a štíhlé věže – minarety.

5. Vynikali v matematice, fyzice, astronomii, zeměpise a lékařství.

str. 28

1. a)–4, b –5, c)–1, d)–3, e)–2.
2. a) nepravda: Karel Veliký byl korunován papežem na císaře **římské** říše; b) pravda; c) nepravda: Karolinská minuskula bylo **písmo** zavedené Karlem Velikým; d) pravda; e) pravda; f) nepravda: **Byzantská** říše zanikla poté, co Turci roku 1453 dobyli Konstantinopol.
3. a) pravoslavná církev: východní větev křesťanské církve rozdělené r. 1054; papež: hlava římskokatolické církve (římský biskup); mozaika: výtvarné dílo složené z drobných kamínků různých barev; chrám Boží moudrosti: nejvýznamnější stavba z doby Justiniána I., byzantského císaře; **nepatří do řady**: papež, b) Muhammad: arabský náboženský myslitel a politik, podílel se na sjednocení arabských kmenů v 7. stol.; mešita: muslimská svatyně; Cáchy: nejoblíbenější město Karla Velikého, kde se nechal vybudovat palác, lázně, probíhaly zde korunovace králů Svaté říše římské; Alláh: „Bůh“ v arabštině; **nepatří do řady**: Cáchy, c) vznik z východořímské říše: východořímská říše neboli byzantská říše, vzniklá po rozpadu římské říše; majordom: královský správce francké říše; minuskula: písmo zavedené Karlem Velikým, zavádějící malá písmena; karolinská renesance: období vlády Karla Velikého, vyznačující se úsilím obnovit antickou vzdělanost; **nepatří do řady**: vznik z východořímské říše.
4. a) Chlodvík I., b) Karel Martel, c) Karel Veliký, d) Justinián I.
5. Např.: luxusním zbožím (drahé látky a koberce), plodinami (rýže, bavlna, cukrová třtina, špenát, meruňky), papírem, arabskými číslicemi, poznatky z matematiky, fyziky, astronomie, zeměpisu a lékařství.

str. 29

1. Slované na našem území v 6. století byli většinou pastevci a nemnozí zemědělci. Pokud kupci projížděli jejich územím, běželi k nim a obdivovali jejich zboží a seznámili se s nimi. Dávali kupcům své zásoby a na oplátku od nich získávali kovové hroty k šípům a víno. Provozovali tedy směnný obchod.
2. Avari na naše území vtrhli v 1. polovině 6. století z Asie. Arabové táhli v houfech i rozptýleně, aby jim neunikla žádná kořist, před většími sídli se vždy spojili; bylo jich velké množství a byli divocí.
1. Západní Slované osídlili: Polsko, Horní a Dolní Lužici (dnešní část území Německa), Čechy (dn. ČR) a Slovensko; jižní Slované: Slovinsko, Chorvatsko, Srbsko, Makedonii (dn. Severní Makedonie) a Bulharsko; východní Slované: Bělorusko, Rusko a Ukrajinu.
2. Např.: češtinu – západoslovanský jazyk (další západoslovanské jazyky – slovenština, polština), ruštinu (východoslovanský jazyk), němčinu – germánský jazyk, angličtinu – germánský jazyk, francouzštinu – románský jazyk (další románské jazyky – španělština, italština).

str. 30

1. Slované vykonávali náboženské obřady, aby získali přízeň bohů. Polyteismus.
2. Nechat půdu ladem – neobdělávat půdu; lada sloužila jako pastviny.
1. Mezi řekami Vislou a Dněprem. Kvůli přelidněnosti a s ním spojeným nedostatkem úrodné půdy a kvůli útokům Avarů.
2. Společný jazyk všech Slovanů. Vyvinuly se z ní slovanské jazyky. Dělíme je na tři větve: 1. jižní (bulharština, makedonština, slovinština, srbština, chorvatština), 2. západní (čeština, slovenština, polština, lužická srbština), 3. východní (ruština, ukrajinština, běloruština).
3. Druhou vlnou stěhování Slovanů rozumíme jejich opouštění pravlasti, které započalo kolem roku 500 kvůli přelidněnosti a útokům Avarů. Slované se stěhovali třemi směry: na západ, na jih a na východ.
4. Začátkem 6. století se Slované začali usazovat na našem území v blízkosti velkých řek na jižní a střední Moravě a ve středních Čechách.
5. Spolu se Slovany žili na našem území Germáni. Postupně se Slovany splynuli.
6. Polozemnice. Dřevěné domy částečně zapuštěné do země se stěnami vymazanými hlínou. Střechu tvořila dřevěná konstrukce sahající až k zemi, pokrytá slámou, s otvorem pro vycházení kouře. Uvnitř v rohu bylo ohniště, primitivní lože ze dřeva s kožešinou pro přikrytí, nádoby. Zemědělství Slovanů: pěstování obilnin, lnu, luštěnin, chov skotu, rybolov. Slované používali tzv. dvojpólní hospodaření: část obdělávané půdy byla oseta (jařina) a druhá část půdy ležela ladem (úhor).

1. Protože se původně jednalo o dobrovolné spojení kmenů, do jejichž čela se v době ohrožení proti Avarům postavil Sámó.
1. Sámova říše.
2. Kmenový svaz je dobrovolné spojení kmenů. Kmenový svaz vzniká například na obranu proti vnějšímu nepříteli (v případě Slovanů proti Avarům. Kmenový svaz může zaniknout např.: po smrti schopného vůdce (jako tomu patrně bylo i v případě Sámovy říše).
3. Sámova říše při svém vzniku zcela zažehkala nebezpečí ze strany Avarů. Záhy však byla napadena franckou říší, která je nejprve porazila, ale pak Sámova říše francké vojsko porazila v bitvě u Wogastisburgu roku 631.

1. Na území současné České republiky, Slovenské republiky, části Polska, Rakouska, Maďarska; v době největšího rozkvětu říše i části Německa.
1. Moravské knížectví a nitranské knížectví.
2. Spojením nitranského a moravského knížectví, roku 833 vtrhl moravský kníže Mojmir na území nitranského knížectví a vyhnal odtud knížete Pribinu; na základech obou knížectví pak založil Velkou Moravu. Centrum Velké Moravy leželo v úrodných nížinách jižní Moravy a jižního Slovenska v povodí řek Morava, Dyje a Dunaj. Zakladatelem byl kníže Mojmir I.
3. Hradiště bylo opevněné sídliště a správní středisko území, středisko řemesel a obchodu, místo, kde sídlil velmož se svou družinou a poddanými, součástí hradiště byl i palác a kostel.

Zajímavost (slopec vpravo):

1. 5. červenec. Není znám.
1. Díky Rastislavova spolenectví s byzantským císařem; součástí tohoto spolenectví byl plán vybudovat na Velké Moravě církevní správu, která by podléhala byzantské říši – to by oslabilo vliv východofranckých misionářů, díky nimž na Velké Moravě vzrůstal vliv francké říše. Byzantský císař vyslal na Velkou Moravu bratry Konstantina a Metoděje, kterým se zde podařilo vybudovat církevní správu nezávislou na francké říši.
2. Konstantin a Metoděj používali staroslověnštinu. Výhodou tohoto jazyka byla jeho srozumitelnost i pro nejnižší vrstvy obyvatelstva.

Zajímavost (slopec vpravo):

1. Z pověsti plyne, budou-li synové jednotní, budou silní a neporazitelní. Jestliže se rozdělí, lehce budou přemoženi. Svatoplukovi synové nedrželi spolu, Velká Morava byla rozdělena; je doložen, že na říši zaútočili Maďaři porazili ji, zpusťošili a zakrátko říše zanikla.
1. Za vlády knížete Svatopluka byl uzavřen mír s východofranckou říší, Velká Morava dosáhla největší územní rozlohy a celkově nastal její rozvoj.
2. Např.: Protože byly přestavěny, nebo podlehy zkáze (dřevo může shořet nebo se časem rozložit).
1. Např.: Opevněná sídliště a správní střediska území, později střediska řemesel a obchodu.
2. O tom, že Češi a Maďaři žili po určitou dobu společně na jednom území nebo spolu sousedili.
1. Konstantin a Metoděj byli bratři, učenci z města Soluně, které byzantský císař vyslal jako misionáře na Velkou Moravu, kam roku 863 dorazili. Šířili zde křesťanství, přeložili náboženské texty (včetně částí Bible) do místního slovanského jazyka a v tomto jazyce i sloužili bohoslužby.
2. Konstantin upravil slovanský jazyk pro potřebu písemných překladů, vznikl tak nejstarší spisovný slovanský jazyk – staroslověnština. Pro její zápis sestavil Konstantin nové písmo – hlaholici. Konstantin a Metoděj se na Velké Moravě zasloužili o prudký rozvoj vzdělanosti. Oba se vydali na cestu do Říma, aby u papeže obhájili slovanský jazyk jako bohoslužebný, což se jim podařilo, Metoděj byl papežem dokonce vysvěcen na arcibiskupa a vrátil se na Velkou Moravu. Konstantin však v Římě onemocněl, vstoupil tam do kláštera a zanedlouho

zemřel. Na Konstantina a Metoděje si stěžovali frančtí kněží, kteří již nebyli potřeba na území Velké Moravy, protože Konstantin a Metoděj sklízeli velký úspěch při šíření křesťanství a vzdělanosti.

3. Za knížete Svatopluka. Kniže Svatopluk vyhnal Metodějovy žáky, aby utvrdil mír uzavřený s východofranckou říší.
4. Velkomoravskou říši oslabily spory Svatoplukových synů o moc, což vedlo k úpadku říši. Navíc kolem roku 900 říši napadli Maďaři, porazili ji a zpusťovali. Velkomoravská říše tak zanikla na počátku 10. století.

str. 35

1. Např.: Mikulčice (severovýchodně od Hodonína na hranici se Slovenskem); Staré Město u Uherského Hradiště (severně od Uherského Hradiště ve Zlínském kraji); Pohansko u Břeclavi (jižně od Břeclavi u hranic s Rakouskem).
1. Vznikala jako opevněná sídliště na vyvýšeném místě nebo často i jinak na těžko dostupném místě. aby poskytovala ochranu obyvatelstvu. Byla opevněna příkopem a hradbami, jejich součástí byl palác a kostel a příbytky řemeslníků (polozemnice).
2. Mikulčice, Staré Město u Uherského Hradiště a Pohansko u Břeclavi.

str. 36

1. 6., polozemnice, pohané, (kupec) Sámó, Avarům, u Wogastisburgu, Dagobert I.
2. a) Mojmir I., b) Konstantin (Cyril), c) Svatopluk, d) úhor, e) staroslověnština.
3. c); 4. d); 5. c); 6. c), d).

str. 37

1. Vilém měl těžké dětství, po smrti jeho otce nastalo v zemi bezvládní. Jeho odpůrci se ho snažili zabít, nakonec před jeho očima zavraždili jeho poručníka Gilberta z Brionne a Vilém se musel obrátit na francouzského krále Jindřicha I. a společně sním pak dosáhl vítězství. Z Viléma se stal válečník, přímočarý a úporný organizátor, přísný a velmi tvrdý člověk. Protože byli nástupci Richarda I.
1. Kvůli sporům o moc mezi potomky Karla Velikého. Na západofranckou říši, východofranckou říši a Lotharingii (střední část).
1. Václav věděl, že Frankové mají silnější vojsko, které by neporazil. Zabránil tak tomu, aby se česká země stala součástí východofrancké říše.

str. 38

1. Na počátku 10. století. Protože v říši po vymření vládnoucího rodu Karlovců probíhaly boje o trůn, k nim se přidaly nájezdy Maďarů.
2. Jindřich Ptáčník, saský vévoda, byl místními šlechtici zvolen roku 919 králem. Svě přízvisko získal patrně díky zálibě v ptáctví. Uzavřel mír s Maďary. Roku 929 vtrhl do Čech a donutil knížete Václava platit poplatky za mír.
3. Ota I. byl králem východofrancké říše po svém otci Jindřichu Ptáčníkovi. Snažil se obnovit císařství, což se mu podařilo v roce 962, kdy byl v Římě korunován na císaře. Vznikla tak Svatá říše římská.
4. Svatá říše římská byla uskupením států pod vládou jednoho panovníka. Trvala téměř 850 let (962–1806). Patřily k ní tyto dnešní státy nebo jejich části: Německo, Belgie, Lucembursko, Švýcarsko, Rakousko, Nizozemsko, Slovinsko, Česká republika, část: Itálie, Polsko, Francie.
5. Začátkem 11. století. Svaté říše římská zanikla roku 1806.

str. 39

Zajímavost (sloupec vpravo):

1. Pověst – zcela nebo zčásti vymyšlené vypravování o historickém místě, osobě, předmětu nebo události.
2. Praotec Čech dovedl svůj lid na horu Říp. Když se rozhlédl po okolí, pronesl slova: „To je ta země zaslíbená, zvěře a ptáků plná, medem oplývající.“ Rozhodl, že se v okolí Řípu usadí, na jeho počest byl národ pojmenován Čechy.
3. Např.: O Krokovi a jeho dcerách, O Bivoji, O Libuši, O Přemyslovi, Libušina proctví, Dívčí válka, O Horymírovi, ...
1. Velké Moravy.
2. Maďary porazil římský císař Ota I. spolu s českým knížetem Boleslavem I. v bitvě na řece Lechu (r. 955). Maďaři se poté usadili v Podunajské nížině.

3. Západní Slované. První polský král se jmenoval Boleslav Chrabrý.
4. Boleslav Chrabrý.

str. 40

1. Germánské kmeny žijící v severní Evropě (dnešní Dánsko, Norsko, Švédsko). Od 8. do 11. století uskutečňovali ničivé válečné výpravy podél celého evropského pobřeží a proti proudu velkých evropských řek. Přivázeli odtud válečnou kořist, hledali nová území nebo obchodovali.
2. Kolem roku 1000 dopluli Vikingové na pobřeží Severní Ameriky. Tuto výpravu vedl Leif Eriksson.
3. Kryštof Kolumbus.
1. Např.: Založili osady na pobřeží Velké Británie, Irska, Islandu, Grónska, Newfoundlandu. Obepluli směrem na sever a východ Skandinávie a Finsko až do Bílého moře; dále podnikli výpravy do Baltského moře, kde se při pobřeží dnešního Ruska a Běloruska i usazovali. Plavili se též podél pobřeží Francie (usadili se v Normandii), Španělska, Itálie, osídlili Sicílii, dále vedly jejich trasy Středozezemním moře do Černého moře. Plavili se po řekách: Dunaj, Dněstr, Dněpr a Volha, Don, osídlili oblast dn. Kyjeva a Novgorodu.

str. 41

1. Ve francké říši. Zakladatelem Karlovců byl Karel Martel. Karel Martel je nejznámější majordom (královský správce) francké říše, který porazil arabské vojsko v bitvě u Poitiers (r. 732), čímž zabránil Arabům pronikat z Pyrenejského poloostrova dál do Evropy.
2. Ze severní Evropy (dn. Norsko, Dánsko, Švédsko). Normané – „muži severu“.
3. Léno je podmíněčná držba půdy. Leník byl ten, kdo přijal léno.
1. V roce 987 vymřeli Karlovcí, vládnoucí rod v západofrancké říši. Vlady se ujal vévoda Hugo Kapet, zakladatel rodu Kapetovců. Rok 987 považujeme za dobu zániku západofrancké říše a vznik nového státu – Francie. Po Karlovcích nastoupil rod Kapetovců.
2. Král udělil Normandii v léno vikinskému náčelníkovi, který ji měl chránit před nájezdy jiných Vikingů.
3. Odvozením od slova Normané – jednoho z pojmenování pro Vikingy. Část Francie v okolí dolního toku Seiny, na západě sahající až k poloostrovu Cotentin.
4. Normandský vévoda, později anglický král. Vilém Dobyvatel se stal anglickým králem. (V učebnici dále: Porazil vojsko Anglosasů v rozhodující bitvě u Hastingsu roku 1066.)

str. 42

1. Po germánském kmeni Anglů.
2. Např.: Nedošlo k velkým ztrátám na životech ani k materiálním ztrátám, ale během jediného dne získali Normané celou Anglii a ovlivnili její kulturu. Vilém Dobyvatel, který byl stále leníkem francouzského krále, se stal anglickým králem, což se nelíbilo francouzskému králi. Dějiny do té doby ostrovní země začaly být spjaty s dějinami Francie, jejíž část držel stále Vilém Dobyvatel jako léno, Anglie tedy začala být těsněji spjata s kontinentální Evropou.
1. Germánské kmeny – Anglové a Sasové.
2. Alfréd Veliký. Anglie.
3. Roku 1066 došlo k válečnému konfliktu mezi anglosaským šlechticem Haroldem a norským králem Haraldem, kteří si po smrti anglického krále Eduarda III. dělali nárok na anglický trůn. Vilém Dobyvatel, normandský vévoda, situace využil, vylodil se na britských ostrovech a porazil Anglosasy v rozhodující bitvě u Hastingsu, tak se stal anglickým králem. Vilém Dobyvatel byl normandský vévoda, později anglický král.
4. Vilém Dobyvatel spojil území Normandie s britskými ostrovy a vytvořil nový stát, který se rozkládal po obou březích kanálu La Manche. To se nelíbilo francouzským králům, jejichž leníkem byl nyní anglický král jako původně jen normandský vévoda.

str. 43

1. Pravoslavná církev.
1. Kyjevská Rus. Založil ho Oleg z rodu Rurikovců.
2. Z byzantské říše. Kníže Vladimír I. dal celou zemi pokřtít.

1. a)–6, b)–3, c)–5, d)–2, e)–4, f)–1.
2. a) Alfréd Veliký, b) Měšek I., c) Vikingové, d) Vladimír I.
3. a) Sbor volitelů (říšských kurfiřtů). Papež. b) Maďaři. Uherské království. Štěpán I. c) norský král Harald, anglosaský šlechtic Harold a normandský vévoda Vilém Dobyvatel. Zvítězil Vilém Dobyvatel. Bitva u Hastingsu (r. 1066). d) Ze západofrancké říše. Kapetovci. Hugo Kapet. e) Kyjevský Rus. Kníže Oleg z rodu Rurikovců. Přijal křesťanství z byzantské říše.

Zajímavost (slopec vpravo):

1. Krok, mytická postava českých dějin, byl soudce či kníže kmene Čechů, který po smrti praotce Čecha vládl Čechům. Dcery Kroka se jmenovaly Kazi, Teta a Libuše. Přemysl Oráč, zakladatel rodu Přemyslovců, byl manžel kněžny Libuše, nejmladší dcery Kroka.
 2. Např.: Protékala jí řeka Vltava, kolem které byla úrodná půda, lesy plné zvěře.
 3. Staré pověsti české. Napsal ji Alois Jirásek. Např.: Staré pověsti české a moravské (Alena Ježková, Renata Fučíková), Hrady, zámky a tvrze Království českého (August Sedláček), 55 českých legend z hradů, zámků a měst (Alena Ježková).
1. Koncem 9. století. Rod Přemyslovců.
 2. Bořivoj. Bořivoj byl jako správce dosazen do Čech Svatoplukem, velkomoravským knížetem z rodu Mojmirůvců. Je možné, že byl příbuzný s Mojmirůvci.

1. V bráně chrámové.
 2. Jeho bratr Boleslav. Václav Boleslava srazil k zemi, pak ho pustil a „utekl se do chrámu“, tedy vběhl do chrámu, ve kterém hledal bezpečí (v chrámu se totiž nesmělo dít žádné násilí). Václav byl ubit zločinci Tirou a Čstou, poté mu ještě Hněvsa probodl žebra mečem.
1. Pohan je ten, kdo nevyznává křesťanství; pohané mohou věřit např. v různá božstva, nadpřirozené bytosti, přírodní síly a duchy, duše předků, démony. Křesťanství je založeno na víře jen v jednoho Boha (je monoteistické).
 1. Václavova babička se jmenovala Ludmila, matka – Drahomíra. Po smrti knížete Vratislava, manžela Drahomíry, měly spolu Ludmila a Drahomíra vládnout za nezletilého Václava, avšak docházelo mezi nimi ke sporům, které vyvrcholily násilnou smrtí Ludmily; podle tradice ji Drahomíra nechala zavraždit. Ludmila se podle legend značně podílela na Václavově výchově, vedla ho ke křesťanství a snad jej učila i číst a psát.
 2. Václav I. platil poplatek za mír východofranckému králi Jindřichu Ptáčníkovi, aby zamezil jeho výbojům proti Slovanům. Placením této daně pravděpodobně zachránil Čechy před podrobením východofranckou říší.
 3. Boleslav. Boleslav nesouhlasil s placením poplatku za mír, patrně pro to dal Václava zavraždit.
 4. Protože se choval krutě, nechal zavraždit svého bratra.

1. Boleslav I. zavedl povinnost pravidelné daně, nechal razit první české mince – denáry. Tím značně posílil české hospodářství. Rozšiřoval české území a vybudoval hrady na obranu obchodní stezky z východu.
2. Boleslav I. s Otou I., tehdejší králem Svaté říše římské, porazil Maďary v bitvě na řece Lechu.
3. Denáry. Ze stříbra.

1. K východofrancké říši, poté k Svaté říši římské.
1. K vyvraždění Slavníkovců (roku 995). Např.: Dětmár byl první pražský biskup, původem Sas. Vojtěch byl druhý pražský biskup, který pocházel z rodu Slavníkovců. Vojtěch a kníže Boleslav II. měli mezi sebou spory, proto Vojtěch odešel do Pruska šířit křesťanství, zde byl pohany zavražděn.

2. Slavníkovci byli jedním z významných rodů ve středních Čechách, sídlili na hradištích Libice a Malín. Roku 995 byli v Libici vyvražděni kromě tří významných mužů, mezi nimiž byl i biskup Vojtěch.

str. 49

1. Božena. Potkal ji u potoka. Byla krásná, stydlivá, ctnostná a hodná.
2. Důvodem bylo, že česká žena bude rozumět českému lidu a bude pro něho mít daleko větší pochopení než cizinka.
1. Tři synové Boleslava II. Boleslav III. a Jaromír, poté Oldřich a Jaromír.
2. Vedly k vnitřní nejednotě země; sporů o vládu využil polský kníže Boleslav Chrabrý – na čas dobyl Prahu a zmocnil se Moravy. Např.: Panovník by měl být spravedlivý, moudrý, odvážný, usilovat o dobro svého lidu.

str. 50

1. Např.: Převezení ostatků svatého Vojtěcha do Prahy, zavedení 1. známého českého zákoníku (zejm. proti pohanským zvykům), zavedení stařešinského řádu a zřízení údělných knížectví na Moravě.
2. Brněnsko – střed Moravy, Znojemsko – jih Moravy, Olomoucko – sever Moravy.
3. Protože vláda po smrti připadala nejstaršímu muži z rodu, ne synovi, ale často se nevědělo, koho uznat za nejstaršího muže rodu.
4. Ostatky svatého Vojtěcha jsou uloženy v Chrámu svatého Víta v Praze.
1. Protože došlo k bojům o trůn mezi jeho třemi syny.
2. Zavedl stařešinský řád, podle kterého měl vládnout nejstarší člen rodu.
3. Břetislav zřídil tři údělná knížectví na Moravě – Brněnsko, Znojemsko a Olomoucko, kterým měli vládnout mladší členové rodu Přemyslovců.
4. Nevyřešil, v 11. a 12. století docházelo k dalším bojům o moc.

str. 51

1. Titul je udělen pouze jedné dané osobě, ne už jejím nástupcům.
2. Prvním českým králem se stal Vratislav II. Při bojích mezi papežem a císařem se postavil na stranu císaře Jindřicha IV., který mu za jeho podporu roku 1085 udělil královský titul. Nebyl dědičný, platil pouze pro jeho osobu.
3. Roku 1158 za pomoci císaře Fridricha I. Barbarossa v boji proti povstalcům na severu Itálie.

str. 52

1. V Praze na Vyšehradě. Pochází z 11. století, má průměr 6,5 metru, takže je největší v Praze, její zdi jsou 1 m široké.
2. Římský voják, který později po přijetí křtu mohl z vojska odejít.

str. 53

1. Svatý Václav byl český kníže, zavražděn 28. 9. 935 ve Staré Boleslavi, patrně na rozkaz svého bratra Boleslava; svatý Vojtěch pocházel z rodu Slavníkovců, stal se druhým pražským biskupem, šířil křesťanství mezi pohany a na jedné z misí v severovýchodní Evropě byl jimi zabit (r. 997); svatá Ludmila byla babičkou svatého Václava, na jehož křesťanskou výchovu měla podle legend značný vliv, Ludmilu nechala zabít její snacha Draho-míra, která s ní spravovala zemi po smrti knížete Vratislava, protože Václav nebyl ještě plnoletý.

str. 54

1. V říši římské.
1. Románský stavební sloh navazuje na architekturu starověkého Říma.
2. Znaky románské architektury: kámen a kvádríkové zdivo, mohutné kamenné zdi, půlkruhový oblouk uplatňující se u klenby podepřené silnými sloupy, portálu, sdružené okno (dělené sloupky), fresky.
3. Rotunda je malý kostel s kruhovým půdorysem, zatímco bazilika je rozsáhlejší kostel s obdélníkovým půdorysem. Např.: rotunda svatého Martina na Vyšehradě, rotunda svaté Kateřiny ve Znojmě, rotunda svatého Jiří na hoře Říp, bazilika svatého Jiří na Pražském hradě, bazilika svatého Prokopa v Třebíči.

4. Hrady, měšťanské domy, mosty a městské paláce.
5. Kosmas: Kronika Čechů (12. století), latinsky; Dalimilova kronika (14. století), česky.

str. 55

1. a), b), c).
2. a), b).
3. c).
4. Ludmila, Drahomíra, zabít, svatého Víta, poplatek za mír, 935, Stará Boleslav, denáry, Vyšehrad, Otou I., Maďarům, Lechu, 955.
5. a) Oldřich (nesouvisí se Slavníkovci), b) královský titul (nesouvisí s knížetem Břetislavem), c) Jindřich Ptáčník (nesouvisí s Vratislavem II.).
6. c), e).

str. 56

1. Pro majitele půdy bylo výhodné, když na jeho pozemku vznikla vesnice, protože mu byly odváděny poplatky od jejích obyvatel.
 2. 1 lán = 172 639 m².
1. Muži kácení les (např. aby mohli postavit vesnici).
 2. Starosta.
1. Protože došlo k výraznému nárůstu počtu obyvatel a úrodné oblasti byly přelidněné.
 2. Museli vlastníkovci pravidelně platit poplatky. Noví osadníci byli po určitou dobu od těchto poplatků osvobozeni, aby mohli odstranit les a postavit vesnici.
 3. V čele vesnice stál rychtář. Ve vesnici stály obytné domy, obvykle kovárna, krčma, později vodní mlýn, ve větších kostel, v některých tvrze.

str. 57

Zajímavost (sloupec vpravo):

1. Jiří – 24. 4., Havel – 16. 11.
 2. 1 hřivna = 253,14 g (= 0, 25314 kg).
1. Např.: Žďár nad Sázavou, Červená Lhota, Újezd u Brna.
1. Kolonizace je proces osidlování neobydlených oblastí. Při vnitřní kolonizaci zakládají nové vesnice místní lidé, při vnější osidlují území cizinci.
 2. Protože během 11. a 12. století v Evropě výrazně vzrostl počet obyvatel.
 3. Vykácet nebo vypálit původní les a odstranit pařezy.
 4. Desátek – desetina z úrody nebo výrobků, kterou poddaní odváděli církvi; jizba – obytná místnost venkovského domu, kde se jedlo, spalo a vykonávaly domácí práce.

str. 58

1. Protože při trojpolním hospodaření mohli osít více půdy; dvě třetiny místo poloviny. Půda se rozdělila na třetiny. Na podzim se na první třetinu sel ozim, na jaře se na druhou třetinu sela jařina a poslední třetina (úhor) sloužil jako pastvina. Další rok se uspořádání půdy posunulo.
2. Pluhem se železnou radlicí. Koně se zapřahali do chomoutu a voli do jařma.

str. 59

- 1., 2., 3. Individuální. (Lze vyhledat na internetu.)
1. K ochraně hranic, cest a majetku panovníka. Královské hrady patřily panovníkovi, šlechtické vyšší šlechta (nižší šlechta obývala tvrze). Hlavní obytnou budovou hradu byl hradní palác. V jeho přízemí se nacházela skladiště, v prvním patře sál a obytné místnosti. K hradu patřilo nádvoří, kde se nacházely hospodářské bu-

dovy a studna. Součástí většiny hradů byla kaple. K obraně hradu sloužily hradby. Vstup do hradu chránila hradní brána se spouštěcí mříží, padací most a hradní příkop.

2. Sídlo vyšší šlechty se nazývalo hrad, sídlo nižší šlechty tvrz. Šlechtu bavili básníci, pěvci, potulní akrobaté a herci svými vystoupeními. Další oblíbenou zábavou byly rytířské turnaje a lov zvěře.

str. 60

1. Města vznikala na křižovatkách obchodních cest, u brodů řek nebo v blízkosti hradů. Mohla také vzniknout povýšením osady město. Královská města byla založena panovníkem, poddanská šlechtou nebo církví. Z věnných měst měla příjem královna. Horní města patřila k těm nejbohatším, vznikala v blízkosti nalezišť a těžby nerostných surovin, zejména stříbra. Mezi horní města patřila Jihlava, Kutná Hora a Jáchymov.
2. Konšelé – volení členové městské rady, tedy radní; purkmistr – osoba stojící v čele městské rady.

str. 61

1. Kostel (místo, kde se na bohoslužby scházeli věřící), radnice (místo, kde zasedala městská rada).
2. Domy stávaly vedle sebe, před nimi vznikala podloubí, ve kterých byly obchůdky a řemeslnické dílny. V prvním patře bydlela rodina majitele domu.
3. Velmi špatné, často chyběla kanalizace a vodovod, ulice nebyly dlážděné. Často docházelo k epidemiím.

str. 62

1. 1. právo postavit hradby, 2. soudní právo (právo soudit místní měšťany), 3. hrdelní právo (právo popravovat zločince), 4. trhové právo (právo konat trhy), 5. mílové právo (v okolí jedné míle od města nesmí zboží prodávat ani nabízet cizí obchodník), 6. várečné právo (právo vařit a prodávat pivo až do okruhu jedné míle od města).
2. Plnoprávní občané vlastnili dům a mohli se stát úředníky. Neplnoprávní občané si pronajímali podkrovní světničky a nemohli se stát úředníky. Obyvatelé měst se dělili podle majetku, a to do tří skupin: patriciové, střední vrstva, chudina.
3. Židé tvořili zvláštní skupinu městských obyvatel. Žili ve vlastních ulicích a čtvrtích, měli svoji vlastní kulturu. Byli obviňováni ze smrti Ježíše Krista. Nesměli vlastnit půdu ani provozovat řemesla. Živili se jako obchodníci a finančníci. Často půjčovali peníze za úrok. Pogrom je hromadná násilná akce proti Židům.
4. Protože judaismus na rozdíl od křesťanství nezakazoval půjčovat peníze za úrok.
5. Cech – sdružení řemeslníků jednoho odvětví ve městě; tovaryš – vyučený řemeslník, který složil tovaryšskou zkoušku a mohl samostatně vykonávat řemeslo; mistr – tovaryš, který vykonal mistrovské zkoušky a vlastnil dílnu.

str. 63

1. Zajistit křesťanům bezpečnou a nerušenou pouť do Jeruzaléma.
2. Možnost získat nová území a nelibost, že Jeruzalém je v rukou nekřesťanů.
1. Templáři dodržovali přísnou bojovou disciplínu a uznávali hierarchické uspořádání (velmistr, rytíři, bratři sloužící: seržanti, zbrojnoši a řemeslníci; kaplani). Poskytovali bankovní služby, takže bohatli. Zajímavostí je, že na hradě Chinon byly nalezeny zvláštní magické a alchymistické symboly, které zde pravděpodobně vyryl vězněný poslední templářský velmistr Jacques de Molay. V roce 1310 bylo v Paříži upáleno 54 templářů, roku 1312 byl řád papežem zrušen a roku 1314 byl na doživotí odsouzen Jacques de Molay (poslední velmistr). Johanité zakládali komendy a hrady. Na konci 13. století se dostali na ostrov Rhodos. Roku 1530 dostali jako léno souostroví Malta (odtud pojmenování maltézští rytíři). Dále bojovali proti muslimům a pirátům. Po ovládnutí Malty Napoleonem přestal řád prakticky existovat. Roku 1879 byl řád papežem Lvem XIII. obnoven, jeho činnost má převážně charitativní ráz.
1. Vojenské výpravy vyhlášené papežem proti pohanům, muslimům a kacířům. Účastníkům se říkalo křížáci. Protože v Palestině žil, působil a byl ukřižován Ježíš Kristus, je zde jeho hrob – těchto pro křesťany posvátných míst se zmocnili v 11. stol. Turci, kteří je křesťanům bránili navštěvovat.

str. 64

1. Britské impérium.
2. Buddhismus, hinduismus, judaismus. V 7. století se zde začal vyvíjet islám.

1. Mongolové byl kočovný národ pocházející ze Střední Asie, mongolské kmeny sjednotil na počátku 13. stol. Čingischán. Mongolové úspěšně táhli do Číny, na Kyjevskou Rus, do Persie, Evropy, v polovině 13. stol. pronikli i do Slezska a na Moravu.
2. Zlatá horda – nástupnický stát mongolské říše, ovládala území východní Evropy a Střední Asie. Na počátku 16. století se rozpadla.

str. 65

1. Vojenské výpravy vyhlášené papežem proti pohanům, muslimům a kacířům. První křížovou výpravu vyhlásil papež (r. 1095), jejím cílem bylo dobýt Palestinu, a z rukou muslimů dobýt místa posvátná pro křesťany. Křížákům se podařilo (r. 1099) dobýt Jeruzalém, místní obyvatelé křížáci nemilosrdně povraždili.
1. Osman. Vznikla osmanská říše. Byl to výbojný stát, který ohrožoval značnou část Evropy. Roku 1453 dobyli Turci Konstantinopol a roku 1526 porazili v bitvě u Moháče českého a uherského krále Ludvíka Jagellonského, čímž ovládli i část střední Evropy a Uher. Panovník byl označován jako sultán.
2. Byzantská říše zanikla roku 1453, poté co Turci dobyli město Konstantinopol. Z Konstantinopole učinili Turci hlavní město osmanské říše – Istanbul.

str. 66

1. Anglie a Francie. Jan Lucemburský. Bitva proběhla roku 1346 u Kresčaku, kde bojoval a padl na straně Francouzů Jan Lucemburský.
2. Příměřím (roku 1453); Angličané byli vytlačeni z evropské pevniny zpět britské ostrovy, zůstalo jim jen malé území kolem přístavu Calais.
3. Schizma je situace, kdy v čele církve stojí víc papežů. Koncil je sněm nejvýznamnějších církevních hodnostářů. Schizma pomohl vyřešit král Svaté říše římské Zikmund Lucemburský, který nechal roku 1414 svolat koncil do Kostnice. Po dlouhém jednání všichni tři papežové odstoupili a byl zvolen nový papež.

str. 67

1. a) vnitřní kolonizace – usazování místních obyvatel v dříve neosídlených oblastech; vnější kolonizace – usazování cizinců na území daného státu; b) kácení lesa a odstranění pařezů; c) vypalování lesa; d) osoba, která stála v čele vesnice, zastupovala jejího vlastníka; e) sídla nižší šlechty; f) řemeslnické nebo obchodní sdružení, které hájilo zájmy svých členů, dohlíželo na kvalitu a ceny výrobků; g) povinnost odvádět církvi desetinu z úrody nebo výrobků; h) hospodaření, při kterém byla třetina půdy oseta jařinou, třetina ozimem a třetina nechána ladem (jako úhor; pastvina); i) mistr – tovaryš, který složil mistrovské zkoušky a vlastnil dílnu; tovaryš – vyučený řemeslník s tovaryšskou zkouškou, který mohl samostatně vykonávat řemeslo; j) města v blízkosti rozsáhlých nálezů těžby nerostných surovin; k) města, ze kterých měla příjem královna.
2. a) ano; b) ne – ... se Jeruzalém neubráníl; c) ne – turecké kmeny...; d) ano; e) ne – ... byl nástupnický stát mongolské říše (na území východní Evropy a Střední Asie); f) ne – ... a učinili z ní hlavní město osmanské říše; g) ne – ... u Kresčaku roku 1346; h) ano.
3. a) Čingischán; b) Osman; c) Jan Lucemburský.

str. 68

1. Dědičný titul českého krále. Musel přislíbit účast na vojenském tažení proti Otovi Brunšvickému daného roku a ve třech následujících letech, pokud o to bude požádán.
2. V Mohuči. Přemysl Otakar I. musel zaplatit 200 hřiven stříbra arcibiskupovi Aimu z Tarantaise.
1. Písemný potvrzení dědičného královského titulu. (Byla vydána roku 1212.)
2. Za vlády Přemysla Otakara I. tvořil náš státní znak stříbrný dvouocasý lev se zlatou korunou v červeném poli. V současném znaku jsou dvě červená pole se stříbrnými lvy, dále přibýlo pole s moravskou orlicí a pole se slezskou orlicí.

str. 69

1. Mongolové (též Tataři) byli kočovný národ pocházející ze Střední Asie. Podařilo se jim v průběhu času vytvořit druhou největší říši v dějinách lidstva. Mongolské kmeny sjednotil na počátku 13. století Čingischán. Mongolové úspěšně táhli i do Číny, dále např. na Kyjevskou Rus, do Persie, Evropy. V polovině 13. století pronikli do

Slezska, poté vtrhli na Moravu, kde se jim postavil do cesty český král Václav I.; odtud se stáhli, když dostali zprávu, že Čingischán zemřel. Po jeho smrti se začala mongolská říše rozpadat. Mezi nástupnické státy patřila Zlatá horda, stát na území východní Evropy a Střední Asie. Na počátku 16. století se i tento stát rozpadl.

1. Např.: Stříbro, Loket, Cheb, Jihlava, Olomouc, Brno, Přerov.
2. Např.: Týřov, Křivoklát.

1. Zlatá bula sicilská. Fridrich II. ji udělil Přemyslu Otakarovi I.
2. Ustanovením, že dědicem královské koruny bude nejstarší syn (tzv. primogeniturou). Černou orlici, původní znak Přemyslovců, nahradil stříbrný dvouocasý lev se zlatou korunou v červeném poli.
3. Z ložisek stříbra nalezených v Jihlavě, z nově vzniklých měst a vesnic, které byly zakládány zejména německými kolonisty v pohraničí. Václavovi I. se podařilo zadržet mongolské oddíly snažící se proniknout do Vídně.
4. Anežka (nejmladší dcera Přemysla Otakara I.) byla velmi vzdělaná žena, její zásluhou byl v Praze založen klášter a špitál Na Františku, kde působila jako abatyše. Starala se o chudé a nemocné. Byla rádkyní svého bratra Václava I.

str. 70

Zajímavost (sloupek vpravo):

1. Kaliningrad leží ve státě Ruská federace (Rusko).

1. Václav I. Nejvíc kolonistů přicházelo z území dnešního Německa.
2. Volitel. Volili krále Svaté říše římské.
3. Přemysl Otakar II. byl vnukem Přemysla Otakara I.
4. Bedřich Smetana. Opera se nazývá Braniboři v Čechách.

1. Rakousko, Korutany, Chebsko a další území. (Území českého státu sahalo až k Jaderskému moři).
2. Protože kurfiřti podpořili Rudolfa Habsburského, obávali se totiž moci Přemysla Otakara II. Byl zvolen rakouský hrabě Rudolf Habsburský. Přemysl Otakar II. Rudolfovu volbu neuznal. Rudolf donutil Přemysla Otakara II., aby se vzdal území, která získal za své vlády. Musel zasnoubit svého syna s Rudolfovou dcerou Jitkou. Nakonec se Přemysl Otakar II. střetl s Rudolfem Habsburským v bitvě na Moravském poli (r. 1278); vojsko Přemysla Otakara II. bylo poraženo a sám Přemysl padl.
3. Odehrála se roku 1278 nedaleko Vídně. Stáli v ní proti sobě Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský. Vojsko Přemysla Otakara II. prohrálo a sám Přemysl Otakar II. v bitvě padl.
4. Král železný a zlatý; železný – pro udatnost v boji a tvrdou vládu; zlatý – pro bohatství.
5. V Českém království nastaly zmatky a bída. Zemi drancovalo vojsko Oty Braniborského a vojsko Rudolfa Habsburského obsadilo Moravu.

str. 71

1. Chebsko, Kladsko, Horní Slezsko, Polsko a Uhry (získaných pro Václava II.).
2. Např.: Aby měl nad všemi raženými mincemi kontrolu.

1. Když bylo Václavovi 7 let, zemřel jeho otec Přemysl Otakar II. Do Václavovy plnoletosti měl zemi spravovat Ota Braniborský, který však Václava uvěznil a nechal svými vojsky drancovat české země. Česká šlechta nakonec Václava vykoupila a ten se ve 12 letech ujal vlády.
2. Zavedl pražský groš – jednotnou minci pro celé království, zrušil všechny dosavadní mincovny a v Kutné Hoře zřídil jedinou mincovnu.
3. Pro sebe získal především Polsko a pro svého syna Uhry.

str. 72

1. Bořivoj. Vládl v 9. století.
2. Přibližně 450 let.
3. Např.: Poláci, kteří se chtěli od Českého království zase osamostatnit, nebo se ho chtěl zbavit některý český šlechtický rod, další možností by byli Habsburkové ve snaze připojit České království ke svému území.
4. Rod vymře po meči, zahyne-li jeho poslední mužský potomek. Rod vymře po přeslici, zemře-li jeho poslední ženský potomek.

1. Přemysl Otakar I., tato listina zaručovala dědičnost královského titulu.
2. Václav III. Vzdal se Uher a polské území se snažil uhájit. Roku 1306 byl zavražděn za dosud neobjasněných okolností v Olomouci.

str. 73

1. a)–5, b)–4, c)–1, d)–2, e)–3.
2. a), d).
3. a) Za Václava I. b) Jeho strýc Ota Braniborský. c) Rakouského hraběte Rudolfa Habsburského. d) Anežka. e) Přemysl Otakar II. f) Václav II.
4. 1–c), 2–a), 3–b).
5. a) Přemysl Otakar I. b) Václav I. c) Přemysl Otakar II. d) Václav III.

str. 74

1. Karel IV. (Dále individuálně.)
2. České země byly zpusťosené, všechny hrady byly zastavené. Protože byly všechny hrady s jejich statky zastaveny.

str. 75

1. Král cizinec, protože pobýval hodně v cizině, do Čech se vracel jen pro peníze; král diplomat, protože díky diplomacii značně rozšířil území Českého království.
2. Eliška Přemyslovna. Manželství Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny nebylo příliš šťastné, Jan Lucemburský se obával, že chce Eliška Přemyslovna získat trůn pro jejich syna; věznil ji na hradě v Mělníku.
3. Horní Lužici, Chebsko, část Slezska. Ve stoleté válce bojoval na straně Francie. Zemřel roku 1346 v bitvě u Kresčaku (ve Francii).

str. 76

1. Uvědomoval si, že matka pocházela z přemyslovského rodu. Svatého Václava považoval za patrona české země, nechal zhotovit novou korunovační korunu pro české krále, která byla českým králům propůjčována od světce pro korunovaci a jiné slavnostní příležitosti; jméno Václav dostal jeho syn (dokonce 2 synové, první v pořadí zemřel).
1. 1. markrabě moravský (1334), 2. římský král (1346), 3. český král (korunovace r. 1347), 4. římský císař (1355). (Dále pak byl i lombardský král, arelatský král, lucemburský hrabě.)

str. 78

1. Jan Lucemburský a Eliška Přemyslovna. Byl vychován ve Francii. Vladařské zkušenosti získal v severní Itálii.
2. Markrabě moravský.
3. Svatováclavskou korunu.
4. Římským králem.
5. Např.: Začala stavba katedrály svatého Víta, Karel IV. založil Nové Město pražské, nechal postavit nový kamenný most přes Vltavu (dnešní Karlův most), hrad Karlštejn, založil univerzitu.
6. Díky diplomacii a výhodným sňatkům.
7. Země Koruny české. Části: České království, Moravské markrabství, Slezsko, Chebsko, Horní a Dolní Lužice, Horní Falc, Braniborsko.
8. Karel IV. prosadil povýšení českého biskupství na arcibiskupství a např.: položil základní kámen pro stavbu katedrály svatého Víta.

str. 79

1. Za Václava II. Pražský groš.
2. Např.: Naložil na něj příliš mnoho povinností.

str. 80

1. V čele církve stojí dva papežové.
1. Byl připravován na to, že bude vládnout. Ve dvou letech byl korunován českým králem. V patnácti letech byl zvolen římským králem.
2. Václav IV. byl 2× vězněn – nejprve šlechtou, protože se obklopoval skupinou svých oblíbenců a se zbytkem nespolupracoval; později z téhož důvodu bratrem Zikmundem.
3. Jan z Jenštejna. Měli mezi sebou spory – v období papežského schizmatu každý podporoval jiného papeže.
4. Titulu římského krále, kvůli nerozhodnosti a lenosti.
5. Dekret kutnohorský.

str. 81

1. Přemyslovci. Královská větev vymřela po meči roku 1306.
2. (Individuální opakování dle učebnice s. 70–77) Jan Lucemburský byl otec Karla IV. a dědeček Václava IV. a Zikmunda Lucemburského.
1. Zikmund Lucemburský na rozdíl od Václava IV. zdědil po otci vladařské schopnosti, v Evropě si ho cenili jako schopného politika a diplomata. Český král, uherský král, římský král.
2. Roku 1437.

str. 82

1. V jihočeském Táboře, Praze, ve východních Čechách .
2. Jan Žižka. Odešel do východních Čech.
1. Epidemie moru, spory se šlechtou, spory s církví. Do konfliktu se dostával se šlechtou, s bratrem Zikmundem a s církví.
2. Desátek, odpustky, poplatky za církevní úkony.
3. Hromaděním bohatství, usilovala více o vlastní dobro a prospěch než o blaho věřících a spásu jejich duše, vedla nemravný život, vykládala si Biblii po svém.

str. 83

1. Jan Hus; kritizoval bohatství církve a uvolněnou morálku své doby, ostře vystupoval proti prodeji odpustků.
2. Jan Hus působil jako mistr na pražské univerzitě, a dokonce se stal jejím rektorem, kromě toho česky kázal v Betlémské kapli.
3. Aby své učení obhájil. Na koncilu Jan Hus nedostal k obhajobě možnost, koncil mu kladl otázky, na které měl odpovídat „ano“ nebo „ne“, požadoval od něj, aby odvolal své učení. To Jan Hus odmítl, proto byl odsouzen k trestu smrti a upálen 6. července roku 1415.

str. 84

1. Násilné vyhození z okna. Radikální kazatel Jan Želivský přivedl roku 1419 rozvášněný dav k Novoměstské radnici v Praze. Vzbouřenci vtrhli na radnici a přítomné katolické konšely shodili z oken.
2. Zikmund Lucemburský. Byl odmítnut, protože byl odpůrce husitů a nezasáhl ve prospěch Jana Husa.
3. Čtyři artikuly pražské. Na proud umírněných husitů a radikálních husitů.
4. Pocházel z jihočeského Trocnova ze zchudlého zemanského rodu. V mládí bojoval jako žoldněř. Po založení města Tábor se stal vůdcem táboritů. Roku 1420 zvítězil v bitvě u Sudoměře a na Vítkově. Byl to výborný taktik, používal střelné zbraně a zavedl taktiku vozové hradby. Od mládí byl slepý na jedno oko a v roce 1421 oslepl při obléhání hradu Rábí. Zemřel roku 1424 při dobývání Přibyslavi.

1. 5 křížových výprav. Všechny skončily vítězstvím husitů.
2. Jan Žižka, Prokop Holý; Jan Žižka pocházel z jihočeského Trocnova ze zchudlého zemanského rodu. V mládí bojoval jako žoldněř. Po založení města Tábor se stal vůdcem táboritů. Roku 1420 zvítězil v bitvě u Sudoměře a na Vítkově. Byl to výborný taktik, používal střelné zbraně a zavedl taktiku vozové hradby. Od mládí byl slepý na jedno oko a v roce 1421 oslepl při obléhání hradu Rábí. Zemřel roku 1424 při dobývání Přibyslavi. Po smrti Jana Žižky se stal husitským hejtmanem Prokop Holý, radikální husita, který padl v bitvě u Lipan.
3. Např.: bitva u Sudoměře, bitva na Vítkově, bitva u Domažlic, bitva u Lipan.
4. Husité měli dobrou vojenskou disciplínu, bojovali za své přesvědčení a pevně šli za svým cílem, využívali znalost terénu a taktiku vozové hradby. Bitvu u Domažlic husité vyhráli, když zahnali vojsko křížáků písní Ktož jsú Boží bojovníci.
5. Na basilejském (též jihlavská) koncilu po porážce křížáků u Domažlic došlo k jednání papeže a Zikmunda Lucemburského s husity o ukončení husitských válek. Radikální husité požadovali přijetí čtyř artikul pražských. Katolická církev nabídla jako protinávrh povolení přijímání pod obojí, podmínkou bylo rozpuštění husitských vojsk. Umírnění husité byli ochotni tyto ústupky přijmout, radikální ne.
6. Panská jednota – vojsko umírněných husitů a katolické šlechty. Roku 1434 došlo mezi panskou jednotou a radikálními husity k bitvě u Lipan. Panská jednota použila lest a bitvu vyhrála. Velitel radikálních husitů Prokop Holý v bitvě padl.
7. Basilejská (též jihlavská) kompaktáta jsou „dohodou o shodě“; byla uzavřena mezi umírněnými husity a basilejským koncilem (r. 1436) a vyhlášena v Jihlavě. Církev povolila přijímání pod obojí, husité souhlasili s nástupem Zikmunda Lucemburského na český trůn.
8. Povolení přijímání pod obojí, oslabení moci katolické církve, přesun majetku katolické církve do světských rukou, zničení mnoha klášterů, mezinárodní izolace Čech, posílení moci stavů, rozšíření užívání českého jazyka, posílení politického významu a postavení měst, hospodářský a kulturní úpadek země.

1. Jan Lucemburský, Eliškou Přemyslovnou, král cizinec, král diplomat, 1346, u Kresčaku, Francie, Václav, francouzského, biskupství, arcibiskupství, svatého Víta (Václava a Vojtěcha), římským králem, 1347, (římský) císař, Vltavu, Karlštejn, 4, Zlatá bula Karla IV.
2. Václav IV. – a), c), f); Zikmund Lucemburský – b), d), e).
3. a), b), d).
4. a) Roku 1419. b) Svobodné kázání a výklad Bible, přijímání pod obojí, zákaz světského panování církve (včetně odnětí majetku), spravedlivé a rovné trestání smrtelných hříchů. c) Na proud umírněných husitů a radikálních husitů. d) Roku 1431; křížáci utekli, když slyšeli husity zpívat Ktož jsú Boží bojovníci. e) Husitský vojevůdce; pocházel z jihočeského Trocnova ze zchudlého zemanského rodu. V mládí bojoval jako žoldněř. Po založení města Tábor se stal vůdcem táboritů. Roku 1420 zvítězil v bitvě u Sudoměře a na Vítkově. Byl to výborný taktik, používal střelné zbraně a zavedl taktiku vozové hradby. Od mládí byl slepý na jedno oko a v roce 1421 oslepl při obléhání hradu Rábí. Zemřel roku 1424 při dobývání Přibyslavi. Po smrti ho v čele radikálních husitů nahradil Prokop Holý. f) Bitva u Lipan. Bojovali v ní radikální husité proti panské jednotě (umírnění husité a katolická šlechta). Vyhrála panská jednota. g) Basilejská (též jihlavská) kompaktáta byla „dohodou o shodě“; byla uzavřena mezi umírněnými husity a basilejským koncilem (r. 1436) a vyhlášena v Jihlavě. Církev povolila přijímání pod obojí, husité souhlasili s nástupem Zikmunda Lucemburského na český trůn. Důsledky husitské revoluce byly: povolení přijímání pod obojí, oslabení moci katolické církve, přesun majetku katolické církve do světských rukou, zničení mnoha klášterů, mezinárodní izolace Čech, posílení moci stavů, rozšíření užívání českého jazyka, posílení politického významu a postavení měst, hospodářský a kulturní úpadek země.

1. Syn Alžběty Lucemburské a Albrechta Habsburského, a když dospěl, vládl českým, uherským a rakouským zemím. Ladislav Pohrobek byl vnuk Zikmunda Lucemburského a pravnuk Karla IV.
2. Rakouský vévoda a manžel Alžběty Lucemburské. Albrecht Habsburský byl zeť Zikmunda Lucemburského.
1. Vládl v Čechách, Uhrách a Rakousku. Jeho vláda trvala přibližně 4 roky, většinu času trávil v Uhrách, České země spravoval zemský sněm a spolky šlechty s měšťany, nejmocnějším zemským správcem byl východočeský

hejtman Jiří z Poděbrad. V Českých zemích se znovu začalo těžit stříbro. Bylo období míru, takže se Českým zemím začalo dařit.

2. Jiří z Poděbrad, za vlády Ladislava Pohrobka východočeský hejtman a nejmocnější zemský správce.

str. 89

1. Za vlády Ladislava Pohrobka východočeský hejtman a nejmocnější zemský správce, první panovník zvolený z řad české šlechty; nepocházel tedy z žádného panovnického rodu.
2. Snažil se založit mírový svaz evropských panovníků, kteří se měli zavázat, že proti sobě nebudou válčit a problémy budou řešit vyjednáváním. Společně měli bojovat proti Turkům. Dalším cílem bylo najít spojení proti papeži. Jeho mise byla neúspěšná, protože si ostatní panovníci nechtěli rozhněvat papeže. V současnosti vychází z podobných myšlenek Evropská unie. EU sídlí v Bruselu.

str. 90

1. S papežem, protože se v Českých zemích snažil dodržovat basilejská kompaktáta, která zaručovala mírové soužití katolíků a kališníků. Matyáš Korvín stál v čele křížové výpravy, kterou papež vyhlásil proti Čechům .
2. Jiří z Poděbrad porazil Matyáše Korvína u Vilémova, Matyáše zajal a pak za příslib, že mu zprostředkuje jednání s papežem, zase propustil. Matyáš slib nedodržel a navíc se nechal v Olomouci katolickou šlechtou zvolit českým králem. Tehdy si Jiří z Poděbrad uvědomoval, že země potřebuje silného a v Evropě uznávaného panovníka, a proto českou korunu nabídl polskému rodu Jagellonců.
3. Petra Chelčického. Náboženské společenství se jmenuje Jednota bratrská; jejími hlavními myšlenkami jsou: rovnost lidí, odmítání boje (neodporování zlu násilím), neuznává papeže ani krále.
4. Např.: Katolíkům se nelíbilo, že členové Jednoty bratrské neuznávali autoritu papeže; kališníci zase nesouhlasili s tím, že by se nemělo odporovat zlu násilím, členové Jednoty bratrské boj odmítali.

str. 91

1. Proti Turkům. Dal se na útek, protože dostal strach, že mu jde o holý život, protože je bitva už prohraná.
 2. Zahynul poté, co jeho kůň klopýtl, ztratil rovnováhu a padl naznak do bažiny i s králem.
1. Přemyslovci, po nich Lucemburkové.

str. 92

1. Po smrti Matyáše Korvína přesídlil do Uher (do města Budín, dn. Budapešť), což v Českých zemích vedlo k posílení moci šlechty. V té době propukly spory mezi katolíky a kališníky, které vyvrcholily v druhou pražskou defenestraci (r. 1483), kdy byli pražští radní vyhozeni z oken Staroměstské radnice. S přispěním Vladislava byl přijat kutnohorský náboženský smír, který potvrdil basilejská (jihlavská) kompaktáta. Vydal Vladislavské zřízení zemské (r. 1500) – zákoník, který zbavoval města možnosti hlasovat na zemském sněmu, což vedlo ke sporu mezi šlechtou a městy. Za jeho vlády došlo k rozvoji stavitelství (Vladislavský sál), začala se uplatňovat pozdní gotika, v Českém království tzv. vladislavská gotika.
2. Individuální. Např.: Kutnohorský náboženský smír, protože potvrdil basilejská (jihlavská) kompaktáta; Vladislavské řízení zemské – vedlo ke sporu šlechty a měst.
3. Ludvík Jagellonský. Svatováclavská smlouva dávala městům hlas na zemském sněmu a šlechtě umožňovala podnikat.
4. Protože Turci ohrožovali Uhry; Turci vyhráli. Ludvík Jagellonský se během ústupu z bitvy utopil v močálu.

str. 93

1. Sdružovaly zedníky a kameníky, zabývaly se stavitelstvím. K významným privilegiím patřilo vyvážení z poddanství, což znamenalo volné cestování po světě.
2. Přibližně od 12. století.

str. 96

1. Ve Francii.
2. Gotické stavby byly prostornější, více prosvětlené a méně masivní; typickými znaky byly: lomený oblouk, kří-

žová žebrová klenba, složitý opěrný systém pilířů a oblouků, vysoká štíhlá okna, jako zdobné prvky – kružba (ozdobná výplň okna), fiála (štíhlá špičatá věžička zdobená kraby), rozeta (kruhové zdobené okno), portál (umělecky upravený vchod), chrlič (fantaskní tvorové zdobící okapy), vitráž (barevná mozaiková výplň okna).

3. Církevní stavby– katedrála svatého Víta v Praze, chrám svaté Barbory v Kutné Hoře; necírkevní stavby – hrad Karlštejn, Zvíkov a Bezděz, Staroměstská radnice a Novoměstská radnice v Praze, Prašná brána a Karlův most v Praze, Kamenný most v Písku.
4. Církevní (zejména klášterní, biskupské a farní) a světské (městské školy a univerzity). První univerzitou ve střední Evropě byla Karlova univerzita v Praze, založená ve 14. století (r. 1348).

str. 97

1. c) – a) – d) – e) – b).
2. a)–4, b)–6, c)–5, d)–2, e)–3, f)–1.
3. a) ... po smrti svého otce Albrechta Habsburského; b) Matyáš Korvín prohrál; c) ... Vladislav vládl v Čechách a Matyáš na Moravě, ve Slezsku a v Lužici; d) Ludvík Jagellonský zemřel v bitvě u Moháče.
4. 1–a), 2–c), 3– d), 4– b).

str. 98

1. Johannes Gutenberg.
 2. Knihtisk spočíval v odlévání kovových liter (písmen) z matric, sestavování liter do řádků a stran a v otiskování tiskařskou černí na dřevěném lisu.
-
1. Na poli se jednotlivé plodiny střídaly – po obilí se sely pícniny, žádná půda nezůstávala ležet ladem.
 2. Pícniny jsou zemědělské plodiny (např. jetel nebo vojtěška) používané jako krmivo pro dobytek.
 3. Trojpolní hospodaření.
 4. Začala se používat kosa.

str. 99

1. Např.: mlýny, stroje na výrobu látky.
 2. Tkalcovský stav, (kolovrátky se používaly na zpracování lnu, popř. na spřádání jen tenké vlny; pro výrobu příze – vřetánko).
-
1. Z Číny např.: porcelán, hedvábí, střelný prach, luxusní servisy (jídelní a čajové soupravy); z Číny i Indie: čaj, koření (z Číny: skořice, zázvor; z Indie: bazalka, kurkuma), další luxusní látky: brokát (Čína, Indie), bavlněné látky (Indie).
 2. Protože se při peněžních transakcích peníze pokládaly na stůl či lavici.
-
1. Výnosy se zlepšily díky lepšímu obdělávání půdy, především hrubší orbě, kterou umožnil dokonalejší pluh.
 2. Vodní kolo, vysoká pec na zpracování železné rudy. Manufaktura je velká dílna, ve které je práce rozdělena mezi několik dělníků; každý dělník pracuje jen na určité části výrobku, díky čemuž dosahuje v dané činnosti větší zručnosti a rychlosti, takže se vyrobí více výrobků.
 3. Protože Turci ovládli Blízký východ a začali přepadávat obchodní karavany směřující po souši do Indie a Číny, bylo potřeba hledat nové obchodní cesty do Asie po moři. Obchod zajišťovaly obchodní společnosti, které potřebovaly k uskutečnění svých cest peněžní vklad, ten jim umožňovaly banky.

str. 100

1. Na ostrově San Salvador v dnešním Bahamském souostroví. Do Indie.
 2. Španělsko.
-
1. Např.: Benátky, Janov, Florencie.
 2. Např.: koření, látky. Orient znamená „východ“ (tradiční označení východních zemí a jejich kultur).
-
1. V Číně. K určování světových stran.
 2. K určování a předpovídání poloh hvězd a Slunce, místního času podle místní zeměpisné délky a naopak.

str. 101

1. Vikingové. Jmenoval se Leif Eriksson.

str. 102

1. Lodě byly prostornější a pevnější, místo veslařů měly více stožárů s plachtami. Díky důmyslnému plachtovní mohly plout i proti větru. Zdokonalilo se také kormidlo. Lepší lodě umožnili např. delší plavby, rozvoj dálkového obchodu, objevné cesty.
 2. Bartolomeo Diaz. Jeho cílem bylo obeplout Afriku a doplout do Indie. U Bouřlivého mysu (nyní mys Dobré naděje) ho přepadla bouře a námořníci odmítli v další cestě pokračovat.
 3. Dne 8. října 1492. Do Indie. Na jednom z dnešních Bahamských ostrovů.
 4. Podle jména Kolumbova současníka Ameriga Vespucciho, který jako první poznal, že Kolumbus objevil nový kontinent.
 5. Kolumbie.
1. Hvězdami (i Sluncem).
 2. Prvními dálkovými mořeplavci byli Španělé a Portugalci, a proto jako první mohli zakládat kolonie.
1. Vasco da Gama.
 2. Fernão de Magalhães. Potvrdil, že Země je kulatá.

str. 103

1. V té době neznali Evropané Austrálii a Antarktidu. *Klady objevných plaveb* – z kolonií se dovážely levné suroviny, klesla cena zlata a drahých kovů, do Evropy se dostaly nové plodiny, rozvíjely se přírodní vědy (astronomie, geografie); *zápory* – vyvrácení indiánských civilizací, zavlečení zhoubných nemocí do oblastí, kde nebyly rozšířeny.

str. 104

1. Německý teolog a reformátor katolické církve. Žil v Německu ve Wittenbergu. Z původní podoby příjmení Martina Luthera – Luder. Hanlivý význam získalo, protože Luther byl v období protireformace (17. stol.) označen za arcikacíře.
1. Jan Hus – kritizoval bohatství církve a uvolněnou morálku doby, ostře vystupoval proti prodeji odpustků, působil jako mistr a rektor na pražské univerzitě, kázal v Betlémské kapli. Dne 6. července 1415 byl upálen v Kostnici, protože své učení před koncilem neodvolal.

str. 105

1. Protestanti neuznávají autoritu papeže, jedinou autoritou je pro ně Bible.
1. Reformace kritizovala katolickou církev jako celek, cílem byla náprava katolické církve. Vadilo jí, nedodržování zásad Bible, kupčení s odpustky a světský způsob života církevních hodnostářů. Důsledky reformace: 1. zabavení církevního majetku, 2. při církevních obřadech se používaly národní jazyky místo latiny, což vedlo ke vzniku národních kultur, 3. vznik protestantských církví, a tedy konec jednotné západní církve, což vedlo k náboženským sporům a válkám.
2. Protestantská církev je církev, která neuznává papeže a její jedinou autoritou je Bible. Protestantské církve je např.: luteránská církev, kalvínská církev, anglikánská církev.
3. Habsburská monarchie a Španělsko. Protestantské státy – Anglie, Nizozemí, německá knížectví.
4. Zaručoval šlechtě svobodu vyznání podle zásady „čí země, to náboženství“. Znamenalo to, že šlechta si mohla svoje náboženství svobodně vybrat, poddaní potom museli vyznávat stejnou víru jako jejich vrchnost.
5. Katolická reforma chtěla zastavit šíření protestantských církví. Katolickou víru šířil jezuitský řád.

str. 106

1. *Protestantské státy*: Nizozemí, Anglie. *Obě náboženství*: Francie – díky ediktu nantskému. *Názvy protestantů*: v Nizozemí a ve Švýcarsku – kalvinisté (i kalvíni), v Anglii – anglikáni, ve Francie – hugenoti, v německých knížectvích – luteráni.

str. 107

1. Roku 711 se přeplavili Arabové na Pyrenejský poloostrov a během několika let ho téměř celý obsadili; jejich výboje dále do Evropy zastavil až Karel Martel v bitvě u Poitiers (r. 732). Na severním pobřeží zůstaly zachovány pouze dva malé křesťanské státy. Na Pyrenejském poloostrově se Arabové udrželi až do konce 15. století, do pádu Granady (r. 1492).
1. K dopnutí Kryštofa Kolumba ke břehům Ameriky.
1. Ve státech: Argentina, Belize, Bolívie, Dominikánská republika, Ekvádor, Guatemala, Honduras, Chile, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Mexiko, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Salvador, Uruguay, Venezuela. Protože tato území kolonizovali Španělé.
2. Státy Střední a Jižní Ameriky – např. Mexiko, Peru a Chile.

str. 108

1. Ve Španělsku před ním žádný Karel nevládl, ve Svaté říši římské byl posledním Karlem Karel IV. Lucemburský (též český král).
2. Karel IV., císařem římským byl v letech 1355–1378.
1. Habsburkové. Císař římský.
2. Náboženskou svobodu pro šlechtu podle zásady „čí země, toho náboženství“.
3. Syn Filip II. převzal vládu ve Španělsku a v Nizozemí, Ferdinand I. se stal císařem – vládl v zemích Koruny české, Rakousku a Uhrách. Vznikla větev rakouská a španělská.
4. Vydržování nákladného dvora, prohrané války s Turky a Anglií, ztráta prvenství na moři, ztráta Severního Nizozemí, jedné z nejvyspělejších zemí Evropy. Ztratil Severní Nizozemí, protože se zde snažil vládnout absolutisticky (např. omezoval práva stavů) a pronásledoval kalvinisty, které se snažil se o rekatolizaci.

str. 109

1. V severozápadní Evropě při pobřeží Severního moře.
1. Ten, kdo se odchýlili od „pravé víry“.
1. Jedna z nejrozvinutějších a nejbohatších zemí Evropy, jejímž hlavním zdrojem bohatství byl námořní obchod, stavba lodí, řemeslo a textilní manufaktury.
2. Protože se zde Filip II. snažil vládnout absolutisticky, omezoval práva stavů a pronásledoval kalvinisty, které se snažil rekatolizovat; s tím mu pomáhala inkvizice. Nizozemská šlechta proto povstala, v čele stanul Vilém Oranžským. Povstalcům se podařilo vyhnat Španěly ze severních oblastí. Severní Nizozemí sesadilo španělského krále a vyhlásilo republiku v čele s Vilém Oranžským.
3. Na Severní Nizozemí (kalvinisté) a jižní Nizozemí jako součást Španělska (katolíci). Vzniklo tedy Severní Nizozemí jako nezávislá republika, jižní katolické Nizozemí zůstalo součástí Španělska.

str. 110

1. Anglie a Francie. Stoletá válka skončila příměřím (r. 1453) – Angličané byli vytlačeni z evropské pevniny, zůstalo jim jen území kolem města Calais.
3. Válka uvnitř jednoho státu. Např.: Vždy dojde k úpadku vlastního státu. Ničit vlastní stát je nesmysl.
1. Občanská válka, která propukla po stoleté válce, mezi rody, které měly ve znaku růži (Yorky a Lancastery), o to, kdo bude v Anglii vládnout; zvítězili Lancasterové. Na anglický trůn usedl Jindřich Tudor z rodu Tudorovců.
2. Např.: Jindřich VIII. byl z rodu Tudorovců. Protože se chtěl zbavit zasahování papež do vnitřní politiky státu, založil anglikánskou církev a prohlásil se za její hlavu a pronásledoval katolíky, rušil kláštery a zabavoval

jim majetek. Na zabavené půdě choval ovce, zpracování vlny umožnilo vznik prvních textilních manufaktur a průmyslový rozvoj Anglie. Mimo výše uvedené se anglikánská církev vyznačuje tím, že je církví protestantskou, bohoslužebným jazykem se stala angličtina.

str. 111

1. Pro obě církve je posvátnou knihou Bible, protestanti neuznávají autoritu papeže, jejich bohoslužby jsou konány v národních jazycích, nikoli v latině.
2. Královna Alžběta I. dbala o rozvoj hospodářství a nechala postavit silné loďstvo. Anglie se začala zapojovat do zámořského obchodu. Alžběta I. podporovala korzáry, které přepadali španělské loďstvo a odváděli Alžbětě I. část kořisti. Španělé pak rozpoutali námořní bitvu v Lamanšském průlivu, avšak prohráli. Anglie získala převahu na moři nad Španěly. Anglie začala obchodovat s Indií a zakládat kolonie v Severní Americe.
4. Windsorská dynastie.
 1. Dcera. Byla anglikánka.
 2. Angličtí piráti, kteří přepadali španělské lodě vracující se z Ameriky s bohatou kořistí. Roku 1588 proběhla námořní bitva v Lamanšském průplavu, kterou vedlo Španělsko proti Anglii. Španělé prohráli jednak proto, že na rozdíl od Angličanů měli těžké a méně stabilní lodě se zastaralými děly, jednak proto, že se jejich Armada nechala uvést ve zmatek anglickou taktikou – posláním zapálených lodí do středu španělské flotily.
 3. Období stability, hospodářského a kulturního rozkvětu, doba rozvoje námořního loďstva, dálkového obchodu a zakládání kolonií v Severní Americe.
 4. Stuartovci.

str. 112

1. Ve Francii vyústila v 16. století náboženská situace v náboženskou válku mezi katolíky a hugenoty (francouzští kalvinisté). Ke krvavému střetu došlo během v noci z 23. na 24. srpna 1572, po svatbě královny sestry katoličky Markéty z Valois s Jindřichem Navarrským, hugenotem. O této tzv. bartolomějské noci povraždili katolíci většinu přítomných hugenotů, kteří přijeli na svatbu z celé Francie. Jindřich Navarrský z rodu Bourbonů (vládl jak Jindřich IV.) vydal několik let po nástupu na trůn edikt nantský, který zaručoval svobodu vyznání pro hugenoty. Tím došlo k náboženskému smíru ve Francii.
2. Hugenot – francouzský kalvinista; bartolomějská noc – noci z 23. na 24. srpna 1572, kdy po svatbě královny sestry došlo k vyvraždění většiny hugenotů, kteří se na svatbu sjeli; edikt nantský – zaručení svobody vyznání pro hugenoty; vydán Jindřichem IV.

str. 113

1. Patriarchové jednotlivých církevních obvodů – patriarchátů.
2. Byl sídlem ruských panovníků. Nachází se v Moskvě.
 1. Rozsáhlá země zaujímající východní Evropu a značnou část Asie. Ve srovnání se střední a západní Evropou hospodářsky zaostalá země.
 2. Ivan IV. Hrozný byl krutý vládce, trpěl psychickou poruchou – obával se, že okolí usiluje o jeho život, vládl absolutisticky, reformoval armádu a soudnictví, získal přístup ke Kaspickému moři, dal stavět Pokrovský chrám (dnes chrám Vasila Blaženého). Bojary – vyšší šlechtu – pronásledoval, protože se obával jejich moci; zabavoval jim majetek a rozdával svým věrným.
 3. Car – označení ruského panovníka, obdoba titulu císař; bojar – příslušník vyšší šlechty v Rusku, pravoslavi – východní větev křesťanského náboženství, vyznáváné v Rusku; patriarcha – hlava patriarchátu – obvodu pravoslavné církve.
 4. Reformoval armádu a soudnictví, dal stavět dnešní chrám Vasila Blaženého, získal přístup ke Kaspickému moři, pronikal na Sibiř.
 5. Chtěl vytvořit z Ruska velmoc a velmoc by měla mít přístup k moři, získal přístup jen ke Kaspickému moři, přístup k Baltskému moři nevybojoval.
 6. Ivan IV. byl Rurikovec. Rurikovce vystřídali Romanovci.

str. 114

1. Kočovné turecké kmeny. Podle tureckého vojevůdce Osmana, který turecké kmeny sjednotil. Byl jím islám, víra v jednoho boha – Alláha, posvátnou knihou je Korán.
2. Byzantská říše.
 1. Ludvík Jagellonský. Roku 1526.
 2. Turci ovládli Blízký východ a přepadali obchodní karavany směřující po souši do Indie a Číny.
 3. Turecko a několik křesťanských států v čele se Španělskem. Porážka Turků.

str. 115

1. a)–E, b)–B, c)–D, d)–C, e)–F, f)–A.
2. Hugenoti – protestanti ve Francii, vyvražděna většina přítomných hugenotů po svatbě sestry francouzského krále během bartolomějské noci (srpen 1572); luteráni – v německých knížectvích (ve Svaté říši římské), kalvinisté – v Severním Nizozemí; anglikáni – církev založená v Anglii Jindřichem VIII. poté, co mu papež nepovolil rozvod s manželkou; Jednota bratrská – protestantská církev v Českých zemích založená Petrem Chelčickým.
3. a) katolická reforma; b) anglikánská; c) hugenoti; d) reformace; e) edikt nantský; f) samoděržaví.
4. a) Severní, Vilém Oranžský; b) Jindřicha VIII., podporovala; c) zvítězila; d) hugenotů, bartolomějská; e) sultána Suleymana; f) carem, Kaspickému.

str. 116

1. Po smrti Ludvíka Jagellonského byl v r. 1526 českými stavy zvolen českým králem Ferdinand I. Habsburský. Jeho manželkou byla sestra Ludvíka Jagellonského Anna. Habsburkové pocházeli z dnešního Švýcarska, od 13. století se stali majiteli rodových držav v Rakousku.
2. Ferdinand I. Habsburský. Jeho manželkou byla Anna Jagellonská. Měli mezi sebou hezký a pevný vztah.
 1. Rudolf Habsburský porazil Přemysla Otakara II. v bitvě na Moravském poli. Albrecht Habsburský, zeť Zikmunda Lucemburského, vládl po Zikmundově smrti, zemřel v boji s Turky; Ladislav Pohrobek, syn Albrechta Habsburského, za jeho vlády spravoval české země zemský sněm a spolky šlechticů s měšťany.
 2. Jan Lucemburský, Jiří z Poděbrad, Vladislav Jagellonský. Protože jejich předchůdce zemřel bez potomků.
 1. Jezuitský řád (též Tovaryšstvo Ježíšovo) byl založen pod vedením Ignáce z Loyoly na obranu a pro šíření katolické víry v 16. století. Jezuité působili jako učitelé a šířili víru mezi nekatolíky v Evropě a mezi pohany v mimoevropských zemích.
 2. Působili jako učitelé v jezuitských školách.
 3. Přesídlil do Vídně, české úřady podřídil centrálním ve Vídni. Byl katolík, zahájil rekatolizaci Českých zemí, pozval sem jezuity. V Praze obnovil arcibiskupství.

str. 117

1. Roku 1529. Ano.
2. Země Koruny české (Čechy, Morava, Slezsko, Horní a Dolní Lužice), rakouské země, Uhry (část byla ovládána Turky – Budínský pašalik).

str. 118

1. Slíbil, že bude sídlit v Praze, dodržovat basilejská kompaktáta a zachovat české úřady. Nesplnil – přesídlil do Vídně, zvýhodňoval katolíky, české úřady sice ponechal, ale byly podřízeny úřadům ve Vídni.
2. Z rakouských zemí, země Koruny české a Uherského království.
3. To, že Ferdinand I. Habsburský svolal bez vědomí českých stavů vojsko na pomoc svému bratru císaři Karlovi V. ve válce s německými protestanty. Roku 1547. Ferdinand I. povstání potlačil, 4 muže pro výstrahu popravil, některým šlechticům byl zabaven majetek, měštům odebral privilegia a majetek.
 1. Císařův pekař, Pekařův císař.
 2. Umělý člověk z hlíny, který měl chránit Židy; oživovaný šémem a slovní magií.

1. Maxmilián II. Chtěl, aby se v budoucnu jeho syn Rudolf stal českým králem. Zaručovala náboženskou svobodu pro nekatolíky v Českých zemích.
2. Praha. Nepříliš schopný. Vladařské povinnosti totiž zanedbával; více se věnoval podpoře vědy a umění, do Prahy zval astronomy, alchymisty a umělce a učinil z ní významné evropské centrum vědy a kultury. Neúčastnil se ani bojů s Turky, kteří ohrožovali Uhry, ale do čela vojska proti Turkům postavil bratra Matyáše, který ho pak postupně připravil o vládu v Uhrách, Rakousku, na Moravě a ve Slezsku.
3. Věnoval se podpoře vědy a umění, podporoval astronomy, alchymisty a umělce. Vydal tzv. Rudolfův majestát – potvrzovala náboženské svobody pro každého obyvatele Českých zemí.

1. Vyhození z okna.
2. První pražská defenestrace (1419) – po Husově smrti byla projevem snah reformovat církve; z oken Novoměstské radnice byli vyhozeni konšelé z řad katolíků, stala se podnětem k rozpoutání husitských válek; druhá pražská defenestrace (1483) – za vlády Vladislava Jagellonského – byla vyvrcholením sporů mezi katolíky a kališníky, z oken Staroměstské radnice byli vyhozeni radní; katolík Vladislav Jagellonský kališníky podporoval, díky čemuž byl uzavřen náboženský smír přijetím kutnohorského náboženského smíru.
1. Matyáš si naklonil na svoji stranu rakouské, uherské a moravské stavy. Matyáš bojoval proti Turkům, kteří ohrožovali Uhry; do čela vojska ho postavil Rudolf II., který sám se bojů neúčastnil. Matyáš připravil svého bratra o vládu v Uhrách, Rakousku, na Moravě a ve Slezsku. Po smrti Rudolfa II. byl uznán českým králem, se svým dvorem přesídlil do Vídně. Podporoval katolíky, odmítl řešit stížnost ohledně porušování Rudolfova majestátu.
2. Listina zaručující náboženskou svobodu pro nekatolíky. Nebyl dodržován. Protože panovník byl na straně katolíků.
3. Bratrance Ferdinanda Štýrského. Byl tvrdý zastávce katolíků, proto musel slíbit dodržování Rudolfova majestátu.
4. Kvůli tomu, že Matyášem nechtěl řešit nedodržování Rudolfova majestátu, roku 1618. Čeští nekatolící šlechtici se shromáždili v Praze a vtrhli na Pražský hrad, odkud na protest svrhli z oken do hradního příkopu dva místodržící a písaře.

1. Listina zaručující náboženskou svobodu nekatolíkům v Českých zemích; sepsána byla poté, co Rudolf II. přišel o Uhry, Rakousko, Moravu a Slezsko, zůstali mu jen Čechy. České stavy si za to, že nepodpoří Matyáše, vynutily od Rudolfa II. její sepsání.
1. Nedodržování Rudolfova majestátu a zvýhodňování katolíků ze strany panovníka. České stavy požadovaly dodržování Rudolfova majestátu a přeměnu zemí Koruny české na konfederaci a voleného krále. České stavy neuznaly Ferdinanda II. českým králem, zvolily králem protestanta Fridricha Falckého. Ferdinand II. se se ztrátou Českých zemí nesmířil a podnikl vojenské tažení do Čech. K rozhodujícímu střetu jeho katolické armády a české stavovské armády došlo v bitvě na Bílé hoře (8. 11. 1620). Stavovská armáda zde byla poražena.
2. Dne 8. 11. 1620. Střetla se katolické císařská armáda s armádou českých stavů. Stavovská armáda zde byla poražena. Žold – plat vojáka, žoldněř – najatý voják, voják bojující za plat.

1. Ferdinand II.
2. 27 předních účastníků stavovského povstání bylo popraveno v Praze na Staroměstském náměstí.
3. Byl zrušen Rudolfův majestát, protestanti z řad šlechty a měšťanstva museli přijmout katolickou víru, nebo odejít ze země, poddaní museli přijmout katolickou víru, nesměli se totiž stěhovat; v zemi začali působit katolící misionáři, zejména jezuité.

1. Ferdinand II., roku 1627 pro Čechy, roku 1628 pro Moravu. Jednalo se o novou ústavu.

2. Dědičné právo Habsburků na český trůn; uzákonění absolutismu (stavy nemohly zasahovat do státních záležitostí); vyhlášení katolického náboženství za jediné povolené; ztráta moci měst (města měla na sněmu pouze 1 hlas); zrovnoprávnění němčiny s češtinou (němčina 2. úřední jazyk).

str. 124

1. Ne.
2. V 11 hodin. Kdyby při obléhání Brna za třicetileté války neodzvonili v Brně na Petrově poledne o hodinu dřív, Švédové by neodtáhli a město by jimi bylo patrně dobyto.
1. Defenestrace místodržících z oken Pražského hradu (v květnu r. 1618).
3. Bitvou na Bílé hoře roku 1618. Utkalo se vojsko českých stavů a císařova katolická armáda; stavovské vojsko bylo poraženo.
1. Např.: V Anglii, Nizozemí, Dánsku, Švédsku, částečně ve Francii, Čechách a na Moravě, v Uhersku.
2. Filip II. se snažil ve Španělsku, tedy i v nizozemských provinciích, vládnout absolutisticky, omezoval práva stavů a pronásledoval kalvinisty, které se snažil rekatolizovat. Nizozemská šlechta, která byla protestantská, proto povstala, v čele stanul Vilémem Oranžským. Povstalcům se podařilo vyhnat Španěly ze severních oblastí. Severní Nizozemí sesadilo španělského krále a vyhlásilo republiku v čele s Vilémem Oranžským.

str. 125

1. 27 předních účastníků nechal popravit na Staroměstském náměstí (další účastníky povstání vsadil do vězňeni, nebo museli opustit zemi, všem povstalcům a jejich pozůstalým byl zabaven majetek).
2. Jednalo se o novou ústavu (pro Čechy vydané r. 1627, pro Moravu 1628). Protestanti z řad šlechty a měšťanstva museli přijmout katolickou víru, nebo odejít ze země, poddaní museli přijmout katolickou víru, nesměli se totiž stěhovat; v zemi začali působit katoličtí misionáři, zejména jezuité.
3. Protestanti z řad šlechty a měšťanstva museli přijmout katolickou víru, nebo odejít ze země, poddaní museli přijmout katolickou víru.
1. V Praze na Malé Straně. V současnosti je v něm Jednací sál Senátu ČR, jsou v něm oficiálně přijímány zahraniční návštěvy.

str. 126

1. Např.: Statečný, rozvážný, bohatý, chytrý až vypočítavý, ambiciózní.

str. 127

1. V Praze. Začala českým stavovským povstáním, konkrétně 3. defenestrací. Došlo k ní ve snaze zabránit růstu moci Habsburků v Evropě, jednalo se též o souboj o nadvládu nad Severním a Baltským mořem; válka byla ospravedlněná náboženské spory. Stanuli proti sobě rakouští Habsburkové a španělská Habsburkové proti protestantům Anglie, Nizozemí, Švédka, Dánska, Francie, Saska a Braniborska.
2. Albrecht z Valdštejna. Levně nakoupil majetky zabavené českým povstalcům, ze svých peněz vybudoval armádu a dal ji k dispozici císaři, byl jmenován vrchním velitelem císařských vojsk, později se císař obával jeho rostoucí moci, obvinil Albrechta z tajného vyjednávání se Švédy a Francouzi, nakonec ho nechal v Chebu zavraždit.
3. Vyčerpání zemí válkou, materiální ztráty a ztráty na životech. Třicetiletá válka byla ukončena roku 1648 vestfálským mírem.
4. Byla potvrzena zásada „čí země, toho náboženství“, Švédsko se stalo novou velmocí, Francie získala vliv v Evropě a Alsasko, byla potvrzena nezávislost Španělského Nizozemí, vzniklo Švýcarsko a Portugalsko, byla oslabena moc Španělska a habsburské monarchie; v Českých zemích byla jediným povoleným náboženstvím katolická víra.

str. 128

1. V malířství, sochařství, architektuře, přírodních vědách (anatomii, geologii a geografii). Renesanční (člověk). Byla to doba, která kladla důraz na rozvoj lidského poznání, rozvíjely se přírodní vědy.

2. Lidský život má jen malý význam oproti životu věčnému na nebesích. Levoboček – nemanželské dítě; gay – homosexuál; muž, kterého přitahují muži.
1. Nástěnné tkané koberce, dovážely se z Francie.
2. Litomyšl, Telč, Český Krumlov.

str. 129

1. Renesance – umělecký a stavební sloh vracející se k antice; humanismus – myšlenkový směr kladoucí důraz na člověka a lidský rozum. Renesance vznikla ve 14. století v severní Itálii.
2. Antika. Letohrádek Hvězda a Belvedér, náměstí v Telči, Slavonicích a Třeboni, zámky Litomyšl, Telč, Bučovice.

str. 130

1. Perspektiva – způsob znázornění prostorové hloubky v ploše obrazu.
 2. V Louvru, muzeu umění, v Paříži (Francie).
 3. David – syn pastýře, zabil obra Goliáše jen prakem a kamenem, později židovský král.
 4. Člověk s mnoha zájmy.
1. Alchymie – středověká nevědecká chemie usilující o přeměnu kovů ve zlato, spojuje poznatky fyziky, chemie, medicíny, astrologie, magie; anatomie – nauka o lidském těle; astrologie – hvězdoprapectví, učení o vlivu hvězd na lidský osud a předpovídání budoucnosti z jejich postavení.
 2. Jan Jesenius.

str. 131

1. Např. Ne. Nepohodlný korzet, krinolína, okruží.
1. Např.: Leonardo da Vinci (Mona Lisa), Michelangelo Buonarotti (socha Davida, socha Mojžíše, Pieta).
2. Dochází k rozvoji, byly povoleny pitvy.
3. Mikuláš Koperník, Giordano Bruno, Galileo Galilei, Johannes Kepler, Tycho Brahe.
4. Johannes Gutenberg v polovině 15. století. Výhody knihtisku: tištěné knihy vznikaly rychleji, byly levnější, čitelnější.

str. 132

1. b) – a) – e) – d) – f) – c).
2. České stavovské povstání, 1618, Anglie, Švédsko, Dánsko, Nizozemí, Francie, Sasko, Braniborsko, švédskými, 1648, vestfálského.
3. a)–4, b)–3, c)–2, d)–1.
4. a) Ferdinand I. zahájil ... b) ... 8. listopadu 1620. c) ... potvrdil náboženské svobody pro obyvatele Českých zemí. d) ... mocenské oslabení Habsburků ... e) ... vznikl v Itálii.
5. a) Rudolf II, b) Ferdinand I. Habsburský, c) Albrecht z Valdštejna.

str. 133

1. a); 2. b); 3. a); 4. b); 5. c); 6. b); 7. c); 8. b); 9. a); 10. c); 11. a); 12. c); 13. a); 14. d); 15. c); 16. d); 17. a);

str. 134

18. c); 19. a); 20. c); 21. c); 22. d); 23. b); 24. c); 25. b); 26. a); 27. c); 28. d); 29. a); 30. d); 31. b); 32. d); 33. d); 34. a);

str. 135

35. d); 36. a); 37. b); 38. d); 39. d); 40. c); 41. a); 42. d); 43. d); 44. a); 45. b); 46. c); 47. b); 48. c); 49. c); 50. a); 51. c).